umanitas

Inhoud

Een dik dubbelnummer deze keer; of moet het kaderblad gekwalificeerd worden als een 'fors-foeternummer', want gefoeterd wordt er weer.
Op blz. 64 foeteren de burgers over het crèchebeleid van de regering. De hoofdredacteur vraagt zich op blz. 71 af of de overheid serieus genomen kan worden. Er is nog lang niet genoeg gefoeterd en daarom op blz. 81 een kommentaar op de begroting van CRM. Als we nu toch op de overheid aan het foeteren zijn, dan pakken we het bejaardenbeleid er nog even bij; zie blz. 75.
De Bond voor Wetenschappelijke Arbeiders probeert in een diskussiestuk (blz. 66) iets over de achtergronden van het welzijn op papier te krijgen. Ook de schrijvers van dat stuk foeteren daarbij op bestaande situaties. Ruud Jans deed dat ook in een VARA-uitzending en wij namen dat over op blz. 72. Ook de Reklassering foetert braaf mee. Zij heeft een stuk het licht doen zien, dat op blz. 78 wordt toegelicht.
Aktiegroepen foeteren ook behoorlijk, maar dat er eens een keer gefoeterd wordt op zo'n groep en bovendien een wethouder wordt geprezen, bewijst blz. 69.
Als we op onze eigen maatschappij foeteren, dan mogen we dat ook wel eens doen op die van onze tegenvoeters. Wellicht houdt dat voortdurende foeteren op als we elkaar wat meer helpen. Dat is wel nodig en daarom wordt op blz. 63 van de toeter-tour afgeweken. Op blz. 68 een opmerkelijk en leuk initiatief van de kreatieve afdeling Rotterdam. Welke afdeling volgt?
Voor de rest wat berichten en boekrecensies. Lees vooral die op blz. 83. Tot slot: onze vaste rubriek 'Onze Tijd' op blz. 73.

Uitgave van de Nederlandse Vereniging voor Maatschappelijk werk Humanitas.

Redactie: T. van Grootheest, H. van Dijk, P. H. Hooy, J. Terlouw, W. Post, mej. J. S. Frijda.

Redactie-adres: J. W. Brouwersstraat 16, Amsterdam Telefoon 020 - 73 94 44.

Mensen helpen elkaar

Over deze drie woorden zijn vele boeken en artikelen geschreven en het is niet zo moeilijk te voorspellen dat er nog verscheidenen zullen volgen.
De constatering is eenvoudig, mensen helpen elkaar, niemand zal dit in zijn algemeenheid tegenspreken, de vraag wat er nu precies mee bedoeld wordt is natuurlijk wel te verwachten.

In dit artikel, waarin we ons bepalen tot de sociale hulpverlening willen we kijken wat anderen over het begrip sociale hulpverlening hebben geschreven, omdat ook hier dezelfde vraag blijft bestaan, bijvoorbeeld:
'elke meer of minder georganiseerde constellatie van vrijwilligers buiten het gangbare maatschappelijk werk, die zich toelegt op eenvoudige individuele hulpverlening in de eigen omgeving zonder verdere doeleinden dan de hulpverlening zelf', 1)
Of
'alle georganiseerde aktiviteiten met en door leden (en andere deelnemers) van een vereniging met het doel: hulp te bieden aan diegene, die met enige handreiking een moeilijke situatie (weer) het hoofd kunnen bieden' 2)
Duidelijk is dat men hieronder wil laten vallen het helpen van mensen naast datgene wat door het beroepsmaatschappelijk werk gedaan wordt. Gesteld zou kunnen worden dat het helpen van anderen zo vanzelfsprekend is dat we daar geen aparte organisatie of struktuur voor nodig hebben. De praktijk en ook onderzoek 3) maken ons echter duidelijk, dat het elkaar vinden, van mensen die hulp behoeven en mensen die willen helpen, niet vanzelf (meer) tot stand komt.
Voor Humanitas is naast deze praktische reden om de vrijwillige hulpverlening (weer) te stimuleren, de volgende overweging richting gevend.
Ieder mens heeft niet alleen t.a.v. zichzelf het recht en de plicht zich te ontplooien maar moet ook anderen in staat stellen dat te kunnen doen.
Vrijwilligers kunnen eenvoudige belemmeringen met hun hulp oplossen en daardoor bijdragen aan de ontplooiingskansen van anderen. Het vervoer van invaliden en bejaarden, de opvang van kinderen, voorzieningen voor jongeren tot stand brengen, telefoondiensten enz. zijn daar voorbeelden van.
Wie kan er vrijwilliger zijn binnen de sociale hulpverlening? Naar mijn mening kunnen dat mensen zijn die de bereidheid en de tijd er voor beschikbaar hebben. In principe heeeft iedereen de mogelijkheid om te helpen. Waarbij de vrijwilliger het best ingeschakeld kan worden zal echter per individu en per situatie kunnen verschillen. Er zijn nu eenmaal praktische of theoretische ingestelde mensen, belangrijk is echter de belangstelling, interesse, voor een bepaald facet van de samenleving. Op het gebied van de sociale hulpverlening kunnen deze vrijwilligers even waardevol zijn.
Een voorbereiding op dat helpen en een regelmatig overleg over de hulpverlening is gewenst. Ook bij de sociale hulpverlening moeten we er van uitgaan dat een zo goed mogelijke hulp geboden moet worden. Daarvoor is het noodzakelijk dat er een of andere vorm van overleg tussen vrijwilligers tot stand komt, waarbij nagegaan wordt hoe te helpen of hoe de hulp te verbeteren. Het zal in een aantal gevallen noodzakelijk zijn hierbij de hulpvragers te betrekken.
De spontaniteit van het helpen moet bij dit overleg niet verloren gaan, al vraagt het regelmatig overleg een zekere mate van organisatie. Vooral als de hulpverlening zich richt op een aktiviteit, die een regelmatige en langdurende voorziening vraagt, zullen er garanties moeten zijn dat de hulp niet plotseling afgebroken wordt. Het gebrek aan mensen of het niet tijdig signaleren van uitvallers kunnen oorzaken zijn van het afbreken van de hulp. Door een juiste organisatie kan dit voorkomen worden.
Het is bekend dat vrouwen het grootste deel van de hulp, gegeven binnen de sociale hulpverlening, voor hun rekening nemen en de meesten daarvan bevinden zich in de middelbare leeftijdsgroep. Of dit juist en noodzakelijk is is een vraag. Naar mijn mening zijn zowel jongeren (kijkt u maar naar verschillende aktiviteiten van jongeren voor anderen), ouderen en meer mannen uit de middelbare leeftijdsgroep bereid te helpen. Belangrijk hierbij is echter dat de verschillende genoemde groepen voldoende gemotiveerd zijn om hulp te verlenen.
In dit verband zijn er twee belangrijke zaken die naar mijn mening meer aandacht moeten krijgen dan tot nu toe:
1. Van de vrijwilligers moet meer bekend zijn over hun mogelijkheden om te helpen.
2. De gevoeligheid van de medewerker aan de sociale hulpverlening, om bepaalde behoeften of tekorten op te merken, moet vergroot worden.
Aan beide punten moet meer aandacht gegeven worden wil de markt waarop vraag en aanbod samen komen (de samenleving) goed funktioneren.
Mensen helpen elkaar steeds meer door en langs alle (verouderde?) scheidslijnen als levensovertuiging en standsverschillen **heen.**

Er wordt ergens een initiatief genomen door een groepje mensen en men kijkt wie er meer wil werken om iets te bereiken. Samenwerken is dan niet alleen een mode-woord maar vaak een noodzaak om een juiste en goede hulpverlening te realiseren.
Als perspectief zullen er naar mijn idee dan ook naast de door de vrijwilligers van Humanitas zelfstandig georganiseerde hulp ten bate van een deel of van de hele gemeenschap steeds meer samenwerkingsvormen ontstaan met andere vrijwilligersorganisaties of spontaan ontstane groepen.

1) 'Georganiseerde burenhulp' Nimawo. Nimawo
2) Nota 'Sociale Hulpverlening' Humanitas.
3) 'Georganiseerde Burenhulp 'Nimawo .

Memorandum

bestemd voor de leden en plaatsvervangende leden van de vaste Kamercommissie voor Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, ter inleiding op een gesprek met deze commissie, dat zal plaatshebben op woensdag 22 april 1970 te 15.00 uur.

De direkte aanleiding tot onze akties en ons verzoek een gesprek met u te mogen hebben was het feit dat met ingang van 1 januari 1970 verandering is gekomen in de normen gehanteerd bij het toekennen van een uitkering ingevolge de algemene bijstandswet, waardoor de Amsterdamse kinderdagverblijven ontoegankelijk zijn geworden voor een grote groep kinderen omdat de prijs van *f* 65 per week voor vele ouders niet op te brengen is.

Wij hebben over deze kwestie enkele gesprekken mogen voeren met de Amsterdamse wethouders Bootsma en Verhey Tijdens deze gesprekken is ons gebleken dat de betreffende wethouders bereid waren hun uiterste best te doen in individuele gevallen naar een oplossing te streven, maar dat zij niet bij machte waren het probleem in de kern aan te pakken, omdat volgens de huidige regelingen door het Rijk geen subsidie wordt toegekend aan het kinderdagverblijf, maar een uitkering wordt gegeven ten behoeve van bepaalde kinderen. Men is daardoor afhankelijk van de interpretatie die op een bepaald moment aan de bijstandswet wordt gegeven, waardoor een op planning en vooruitzien gebaseerd beleid onmogelijk is geworden.
Wij menen dat zo spoedig mogelijk een andere weg moet worden ingeslagen. Wij zijn van oordeel dat de rijksoverheid zo snel mogelijk moet overstappen op een systeem van rechtstreekse subsidiëring van kinderdagverblijven.
Wanneer wij hiervoor pleiten dan is dat omdat wij ervan overtuigd zijn dat in Nederland veel te weinig aandacht wordt besteed aan de belangen van twee omvangrijke groepen: de alleenstaande ouders en de gezinnen waarin man en vrouw buitenshuis werken.
Er zijn in Nederland bijna 180.000 alleenstaande ouders met inwonende kinderen. Een groot aantal hiervan heeft met ernstige kinderopvangproblemen te kampen. Dit kwam naar buiten toen in het televisieprogramma 'Velen met mij' van M. van Dam, deze problematiek aan de orde werd gesteld: honderden brieven stroomden binnen.
Wat betreft de groep gezinnen waarvan beide ouders buitenshuis werken: hier zijn ontwikkelingen aan de gang waarvoor wij onze ogen niet kunnen sluiten.

Bij de volkstelling van 1960 (b)leek slechts een gering aantal gehuwde vrouwen in Nederland aan het arbeidsproces deel te nemen. Toen echter de belastinggegevens bekend waren over het jaar 1962 bleek ruim 18 pct. van de gehuwde vrouwen buitenshuis werkzaam te zijn; over het jaar 1964 bleek dat percentage ruim 21 te zijn; volgens voorzichtige schattingen van CBS-zijde neemt op het ogenblik **een kwart** van de gehuwde vrouwen in Nederland deel aan het arbeidsproces. (n.b. de hoge huren, die jonge gezinnen vaak op moeten brengen spelen hierbij een belangrijke rol).
Toen een aantal jaren geleden het verbod gehuwde vrouwen als ambtenares in dienst te nemen werd opgeheven, zette de Nederlandse overheid een belangrijke stap: zij sanctioneerde in wezen het buitenshuis werken van de gehuwde vrouw.
Wij betreuren het dat zij daaraan indertijd geen verdere konsekwenties heeft verbonden. Het lijkt ons nu de hoogste tijd dat zij dit wél gaat doen. Door een passief beleid te voeren — werken mag, maar aan voorzieningen wordt niets gedaan — bedrijft de overheid een politiek, die door de Rotterdamse sociologe prof. dr. H. M. in 't Veld-Langeveld betiteld wordt als struisvogelpolitiek. Zij schrijft hierover: 'met een volgehouden passiviteit loopt de overheid de kans haar doel — bescherming van het gezin — voorbij te schieten.' En zij vervolgt: 'Het ontbreken van maatschappelijke voorzieningen . . . leidt tot precies die overbelasting van de vrouw en daarmee tot die gezinsproblemen die men zo vreest.'
Nu ziet het er naar uit, dat de overheid bezig is een klein stukje van haar passiviteit op dit gebied te laten varen. Op CRM is men bezig normen op te stellen waaraan 'kindercentra' van allerlei soort dienen te voldoen.
Wij zijn daarover verheugd; beunhazerij is ook ons een doorn in het oog. Wij menen echter dat de overheid niet kan volstaan met preventief op te treden.
Zij heeft naar onze mening ook een stimulerende taak. Daarop hebben de Nederlandse burgers recht, in het bijzonder de vrouwen die hun gezinstaak combineren met werk in de maatschappij. Want zij leveren de Nederlandse schatkist een bedrag op, dat niet onaanzienlijk genoemd mag worden: als er geen werkende gehuwde vrouwen waren, zou dat de schatkist — volgens een voorzichtige raming — 350 miljoen per jaar schelen. Het lijkt ons niet onredelijk van de overheid te verlangen, dat een deel van dit bedrag wordt besteed aan voorzieningen ten bate van deze groep.

Er is nog een andere kant aan dit vraagstuk: het belang van het kind.
En daarmee wordt het terrein dat wij bestrijken, ruimer en denken wij ook aan de kinderspeelzalen en halve-dagcrèches.
In Nederland heeft men lange tijd gedacht dat alle jonge kinderen de beste ontplooiingskansen hadden wanneer zij uitsluitend werden opgevoed binnen de sfeer van het gezin. Van deze gedachte begint men zo langzamerhand terug te komen. Bij een onderzoek in de provincie Gelderland vond de arts B. Hengeveld dat ruim 20 pct. van de onderzochte, thuisverzorgde kinderen — anderhalf jaar oud — in hun ontwikkeling bedreigd moesten worden geacht. Wij zijn van mening dat dit niet zoveel verwondering hoeft te wekken. Hieraan ligt een maatschappelijke situatie ten grondslag.
Wij noemen slechts enkele faktoren:
— de gehorige flats en de hoogbouw, waardoor kinderen in hun motorische ontwikkeling worden geremd;
— de toename van het verkeer waardoor kinderen niet meer vrij buiten kunnen spelen wat met name voor binnenstadskinderen tot lichamelijke afwijkingen kan leiden;
— het ontstaan van het nucleaire gezin waardoor kinderen te weinig sociale kontakten hebben.
En tenslotte is er het welbekende probleem dat jonge kinderen uit bepaalde milieus thuis verbaal niet genoeg stimulansen krijgen, hetgeen leidt tot een achterstand die op 6-jarige leeftijd vrijwel niet meer in te halen valt.
Een aantal Nederlanders heeft begrepen dat hieraan iets moest worden gedaan.
Halve-dagcrèches en peuterspeelzalen zijn de laatste tijd als *paddestoelen uit* de grond geschoten. Twee jaar geleden bestond er nog vrijwel niets op dit gebied; op het ogenblik is het bestaan bekend van 200 centra.
De meeste van deze centra werken echter zonder of met een zeer geringe subsidie, **waardoor het gevaar ontstaat dat ze niet bezocht kunnen worden door die kinderen waarvoor ze het meest nodig zijn.**

In een rede uitgesproken ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de Vereniging Kinderverzorging en Opvoeding te Rotterdam op 1.11.69 zegt mr. H. J. van de Poel, staatssecretaris van CRM, verwijzende naar het buitenland: 'In het algemeen zijn er twee doelstellingen waarvoor een kinderdagverblijf opgezet wordt. Ten eerste een ruime service bieden aan de buitenshuis werkende moeder, maar vervolgens ook het aanbod van een zgn. tweede educatief milieu voor het kind.' Verderop in zijn

rede stelt de heer Van de Poel enkele vragen. Wij citeren er twee:
— Zijn ouders en kinderen gebaat met de opvang in dergelijke verblijven?
— Wil de Nederlandse bevolking deze service wel?
De eerste van de vragen, die de heer v.d. Poel zich 'in gemoede' stelt, menen wij in het voorgaande reeds te hebben beantwoord.
Maar ook de tweede vraag menen wij te kunnen beantwoorden.
Wij menen te mogen stellen dat dat deel van de Nederlandse bevoiking dat bij deze service is gebaat, er met ongeduld op wacht. Niet omdat wij over onderzoekgegevens beschikken — daarover beschikt de staatssecretaris evenmin — maar omdat wij binnen de Nederlandse samenleving een aantal signalen hebben opgevangen.
Wij noemen u er enkele:
— 64 pct. van de kinderdagverblijven heeft wachtlijsten. In Amsterdam vertoeven 600 kinderen overdag in een officieel dagverblijf; kort geleden, d.w.z. voor 1.1.70 toen de oude financiële regeling gehanteerd werd, was er een wachtlijst met 500 namen.
— Er is een lijst met plaatsen in Nederland waar kinderspeelzalen bestaan of in oprichting zijn. Het aantal plaatsen waar speelzalen worden opgezet is even groot als dat waarin al speelzalen draaien.
— In oprichting is de 'Werkgemeenschap Kindercentra' voortgekomen uit het werk van de Commissie Kinderspeelzalen van de VVAO, van de Centrale vereniging voor Kinderdagverblijven en uit een grote hoeveelheid losse initiatieven. Tijdens de laatste vergadering van deze gemeenschap — in oprichting — in maart j.l. waren 450 mensen uit alle hoeken van Nederland aanwezig.
Tijdens een van onze gesprekken met de Amsterdamse wethouders, vertelde de heer Bootsma dat het in de bedoeling lag in de CRM-begroting voor het jaar 1974 een bedrag op te nemen voor 'kindercentra.' Dit nu lijkt ons te laat. Gezien de stormachtige ontwikkeling van de laatste tijd menen wij dat de Nederlandse overheid het zich niet kan veroorloven zolang te wachten.
WIJ WILLEN U DAAROM MET KLEM VERZOEKEN ER BIJ DE MINISTER OP AAN TE DRINGEN DAT:

1. In afwachting van de landelijke subsidieregeling in Amsterdam de financiële normen zoals die voor 1 januari 1970 werden gehanteerd, weer worden toegepast.
2. reeds in de begroting voor 1971 een zodanige post wordt opgenomen dat:
a. aan bestaande en nog op te richten kindercentra (kinderdagverblijven, halvedagcrèches, kinderspeelzalen) die aan bepaalde normen voldoen, een exploitatiesubsidie kan worden gegeven.
b. een garantiefonds kan worden gevormd voor de stichting van dergelijke centra.

Aktiegroep Crèches-Nederlandse Vrouwenbeweging.
Aktiegroep Man Vrouw Maatschappij.
Crèchegroep Dolle Mina.

Kontaktadressen: Mevr. M. Duppen, Nassaukade 92''', Amsterdam, tel. 020-725029-921422.
Mevr. T. Engelen, Kon. Wilhelminalaan 379, Voorburg, tel. 070-853794.

Stichting 'Nieuw Roze'

Voor de afwisseling geen letterwoord maar een kleurtje in Stichtingsland. Het gaat hier over de kinderbescherming en informatie daarover. Als alles goed gaat komt er een informatiekrant met een maximum aan relevante informatie, meningen en voorstellen. De krant is gratis. De krant is er niet alleen voor de lezers maar ook door de lezers.
De initiatiefnemers zijn een stel jonge kritische kinderbeschermers uit de Initiatiefgroep Externe Kinderbescherming, uit de Aktiegroep Het Roze Pamflet en uit de Bond voor Wetenschappelijke Arbeiders - sektie Kinderbescherming.
Er wordt gevraagd:
— materiaal voor de krant; het redaktieadres is de Cuserstraat 83, Amsterdam b.v.
— abonnees; deze kunnen zich opgeven bij bovengenoemd adres (de krant is gratis).
— mensen die vrije tijd in de krant willen steken.
— geld; dat kan gestort worden op de rekening t.n.v. Nieuw Roze bij de AMRO-bank, kantoor Osdorpplein 31, Amsterdam.

Ingezonden

Kommentaar op Maatschappelijk Werk en Oranje Vrijstaat, artikel van Miebet van der Most in het juli-augustus nummer 1970

1. Wat is geestelijk gezond?
Wanneer men iets tot principe voor het handelen van de mens uitroept dan mag m.i. de geachte lezer verwachten, dat er een uiteenzetting van genoemd grond-principe volgt.
Ik wil Miebet van der Most dan ook vragen hiertoe een poging in het werk te stellen.
2. Oranje Vrijstaat en een dienstencentrum voor bejaarden.
De vorm waarin dit dienstencentrum gegoten zal worden, is niet 'meer alternatief.' Iedere groep 'burgerlijke' vrijwilligers streeft hiernaar. Overigens, wat is dat, 'meer alternatief'? Verder zie ik uit naar een evaluatie van het projekt te zijner tijd.

G. Ronner
De Jokse 82
Leeuwarden
Friesland, 'Groene Vrijstaat'

Algemeen stuk over volkswelzijn

De Bond voor Wetenschappelijke Arbeid bestaat nog niet zo erg lang, maar heeft desalniettemin heel wat stukken geproduceerd onder meer over volkswelzijn. Het hieronder staande stuk plaatsen wij ter overdenking, want welzijn wordt zo zoetjes aan een groot probleem en aan de weg naar algemeen welzijn moet hard gewerkt worden.

Bij de diskussie over de wenselijkheid van bepaalde organisatiestrukturen in de welzijnszorg is het nodig een diagnose te maken van diegene en datgene waarvoor men zorg draagt. Pas uit de diskussie kan men komen tot de opzet van een eventuele vorm van zorg, pas daarna kan men de strukturen bezien. Daarbij moeten we ook bekijken welke funktie de welzijnszorg vervult in de huidige maatschappijstruktuur, welke zij in een alternatieve maatschappijstruktuur dient te vervullen en welke rol zij kan en moet spelen bij de verandering.

De vraag naar een definitie van welzijn is moeilijk in absolute termen te beantwoorden. Het blijft vaak bij abstrakte termen of inhoudelijk weinig betekenisvolle generalisaties. Het is noodzakelijk een omschrijving te vinden, die gebonden is aan een ontwikkeling in de maatschappij, die met die ontwikkeling mee kan veranderen. Deze historiese benadering maakt het begrip welzijn afhankelijk van een bepaalde periode. Dit heeft het voordeel dat men kan aanknopen bij al bestaande (marksistiese) analyses van het behoeftebegrip. Men neemt dan de behoefte als funktie van de noodzakelijkheid de arbeidskracht te reproduceren, in een bepaald produktieproces, onder een bepaalde verhouding tussen arbeid en kapitaal.
Het kapitalisties systeem kenmerkt zich o.m. door de eigenschap dat de produktie wordt geregeld op basis van het rentabiliteitsprincipe. Dat wil zeggen dat de produktie-instellingen niet voornamelijk zullen produceren datgene, waaraan bij zoveel mogelijk mensen behoefte bestaat. Ze zullen produceren datgene, wat zoveel mogelijk winst oplevert. Dit heeft tot gevolg, dat het kapitalisme, volgens haar eigen logika, die aktiviteiten zal verwaarlozen, die niet kunnen worden berekend in termen van rentabiliteit en rendement. Daardoor zal het zich voornamelijk bezig houden met aktiviteiten die op een markt treden en individueel en geïsoleerd bevredigd kunnen worden. (het is bevredigender voor de industrie en masse automobielen te produceren, dan een net van publiek vervoer. Dit laatste is minder onderhevig aan mode, wordt intensiever (doelmatiger) gebruikt, er is minder van nodig, etc. etc.) Terwijl de niet kommerciële, kollektieve behoeften buiten het strikt ekonomiese systeem blijven en worden overgelaten aan overheid, kerkelijk leven, sociaal voelende individuen etc.

Voorbeelden hiervan zijn behuizing, openbaar vervoer, onderwijs, kultuur.
Dat er diskrepantie bestaat tussen het door winstprincipes beheerste produktiesysteem en de fundamentele behoeften en dat in het kapitalisties systeem de bevrediging van kollektieve behoeften meestal achter de ondernemersinitiatieven aanrent, kan o.m., geïllustreerd worden aan de verhouding autobouw-huizenbouw;
Het is dus voor de ondernemer van belang om zoveel mogelijk behoeften te ontdekken of te kweken, die individueel door potentiële afnemers kunnen worden gedekt. Dat hierbij ernstige sociale problemen ontstaan is niet zijn zorg, maar die van de gemeenschap. Om aan te sluiten bij het voorbeeld van de autobouw: de zo hoog mogelijke opvoering van de produktie van de auto's maakt het voor de overheden noodzakelijk de voor de auto's geschikte infrastruktuur te ontwerpen en te bekostigen. Hiertoe behoren autowegen, techniese scholen, aan de auto aangepaste steden, etc.
Het enorme gebrek aan investering in huizen van voldoende kwaliteit maakt het onvermijdelijk dat sociale problemen ontstaan als gevolg van de woningnood. De overheid poogt deze problemen op te vangen door kreëren of stimuleren van een apparaat voor maatschappelijk werk, dat uit de woningnood ontstane problemen in gezinnen tracht te verzwakken. Hetzelfde apparaat wordt gebruikt voor het behandelen van problemen die ontstaan op andere plaatsen in het produktieproces.
Hierbij moeten we de analyse van het kapitalistiese stelsel uitbreiden naar zijn invloeden op twee verschillende nivoos;
a) Om terwille van zijn voortbestaan breidt het kapitalistiese stelsel zijn invloed uit naar sektoren van behoeftebevrediging, die oorspronkelijk beschouwd werden als 'niet op de markt verhandelbaar' en drukt het zijn rentabiliteitsstempel op sektoren van het openbare leven, die voorheen meer op intuïtieve of puur kulturele basis waren gegrondvest. Een sprekend symptoom hiervan vormen de recente pogingen van de ekonomiese wetenschap om een waardestandaard te vinden voor allerlei fundamentele behoeften (o.a. kultuur, onderwijs) en de bevrediging daarvan. Dit uit zich ook in de tendens van instellingen die op dit terrein werkzaam zijn (toneelgezelschappen, gezondheidsinstituten, universtiteiten) om zuiver ekonomiese analyses te maken van hun bezigheden, gesteld in termen van rentabiliteit en efficiency, waarbij vaak hun oorspronkelijke doelstelling en funkties uit het oog worden verloren. (vgl. in universiteiten de stelling van de scheiding van onderzoek en onderwijs enerzijds en beheer anderzijds, waarbij de laatste vaak een geheel eigen leven gaat leiden, waarvan het beheersapparaat een sprekend voorbeeld vormt).
b) Het kapitalistiese systeem reproduceert zich in het normen- en waardenstelsel van degenen die erin leven. De funktie van opvoeding en onderwijs (de term scholing is aanpassen van het individu aan het produktiestelsel en het hem kritiekloos doen aanvaarden van zijn plaats in het produktie- en komsumptieproces. Hierdoor wordt de produktie en konsumptiespiraal (zie stuk van Teuns) verstevigd. Histories gezien is hier van het grootste belang het proces van vervreemding van de arbeider van zijn produkt en daarmee van zijn beroep, dat tijdens de industriële revolutie is ingezet en dat nog steeds, vooral onder invloed van de mechanisering en monopolisering, wordt verhevigd. Dit verschijnsel van vervreeming doet zich overal in onze maatschappijstruktuur gelden, b.v. de strikte scheiding vrije tijd-werktijd en werkplaats-woonplaats.
het ontbreken bij de arbeiders van inzicht in het verband tussen hun producerend en konsumerend bezig zijn.
het feit dat de meeste mensen bij het begrip verandering alleen denken aan strukturele veranderingen, zonder dat de onderliggende funkties en ideeën ter sprake komen.
de vervreemding in het toneelbestel van levende maatschappelijke problemen.
de empiriese wetenschapsmethodologie, die zich afkeert van diepgaandere filosofie en metaphysika, waardoor de akademici de ogen sluit voor de maatschappelijke realitiet en de bovengenoemde scheidingen geaksepteerd worden.
De vaak geuite stelling: 'Welvaart hebben we zo langzamerhand bereikt, nu moeten we aan het welzijn gaan werken' is dan ook misleidend, omdat men op die manier geneigd is de ekonomiese orde als gegeven te beschouwen (wij moeten haar dankbaar zijn dat zij ons die welvaart heeft

gebracht en haar als onmisbaar beschouwen voor de kontinuering daarvan.), en daardoor het inzicht te missen dat het heersende on-welzijn inherent is aan de bestaande ekonomiese orde en een werkelijk welzijn dan ook pas bereikt kan worden door een omverwerping daarvan.

De dan vaak van bovenaf opgelegde 'demokratiserende' maaatregelen om het zg. welzijn te bereiken, worden doorgevoerd, meestal zonder gevoel van gebondenheid van de direkt betrokkenen hierbij, waardoor het slechts lapmiddelen voor het bestaande systeem zijn. Een ware demokratie kan slechts verwezenlijkt worden, niet als een ieder de bevoegdheid wordt gegeven zijn oordeel te uiten, maar ook de mogelijkheid zijn oordeel te vormen. Ook dit is iets wat niet van buitenaf toegediend kan worden, maar wat slechts door de interesse en de betrokkenheid van de personen zelf, door middel van een kontinu proces van aktivering en aktief bezig zijn kan ontstaan.
De achtergrond van de konkrete akties en veranderingen moet dan ook zijn het herstellen van de band tussen arbeider en produkt; het kreëren van een duidelijker ideologie over de plaats van produktie en konsumptie in de maatschappij; het opheffen van de kunstmatige scheiding tussen de wereld-van-het-doen en de ideeënwereld.
Het vaak bij allerlei akties gehoorde argument: 'ik ben het wel met hun doel eens, maar niet met hun middelen,' gaat ook niet op, daar het voortkomt uit een gebrek aan inzicht in de eenheid van doel en middelen; er is geen duidelijk doel en geen duidelijk middel te onderscheiden, doel is middel en middel is doel, ze vormen een konstante wisselwerking. Bovendien gaat een dergelijk argument uit van een statiese maatschappijvisie, alsof inderdaad op een gelukkige dag de ideale maatschappij bereikt zou kunnen worden, waarna we allemaal met een zucht van verlichting uit zouden kunnen gaan rusten. Terwijl het erbij de nu geleverde kritiek en akties juist om gaat niet een statiese, organiese maatschappij te bereiken (liever: te kontinueren), maar een die konstant in verandering is.
Bovenstaande overwegingen maken het bijzonder moeilijk en ook niet wenselijk om een alternatief verzorgingssysteem te ontwerpen, omdat de aard van de verzoring zeer nauw samenhangt met het produktiesysteem. Het is duidelijk dat om de produktie- en konsumptiespiraal te doorbreken een volstrekt andere vorm van zorg nodig is, het woord zorg zelf is al niet meer op zijn plaats. De autoritaire verhoudingen in de welzijnszorg dienen te verdwijnen; de welzijnszorger zal zijn kliënten zo moeten aktiveren, dat zij de werkelijke oorzaak van hun on-welzijn gaan inzien en ook gaan proberen daar iets aan te veranderen. Er moet erkenning komen van het feit dat 'genezing' eerder plaats vindt in sociale interaktieprocessen, dan in een geïsoleerde 'zorger-kliënt' verhouding. Hierdoor is een geïntegreerde, duidelijk toegankelijke samenwerkingsvorm van de verschillende vormen van zorg nodig (een afbreken van de funktionele verzuiling.)
Het eerste doel van de BWA-aktie op welzijnsgebied moet dan ook zijn: bij diegenen die erin werkzaam zijn het bewustzijn ontwikkelen van de interdependentie tussen de kapitalistiese produktiewijze en de noodzakelijkheid van vele soorten van maatschappelijke zorg. Een tweede doel zou kunnen zijn: het stellen van die eisen aan de zorg, dat inwilliging ervan invloed zou kunnen hebben op het funktioneren van het hele systeem (en niet alleen op het systeem van zorg zelf.)
Men kan dit waarschijnlijk alleen bereiken door de strukturele moeilijkheden, waarmee de professionele zorgers te maken hebben, naar buiten te brengen. Men haalt een belangrijk konflikt op die manier uit de beslotenheid van het professionele apparaat zelf. De eisen die men stelt hangen af van de ernst van het struktuerele probleem en van de mate van gepolitiseerdheid van de arbeiders op het gebied van de welzijnszorg. Als model zou men misschien kunnen eisen dat men bij de zorg die men uitoefent alleen het belang laat prevaleren van het slachtoffer, boven de zg. maatschappelijke belangen. (stuur je een overspannen arbeider wel of niet zo vroeg mogelijk naar zijn werk; schakel je je hele apparaat in voor het verkrijgen van een huis voor iemand, ja of nee; stel je je in allerlei konflikten wel of niet op aan de zijde van de zwakste, etc.)
Teuns dacht in dit verband aan het organiseren van de hele mediesmaatschappelijke hulp op het nivo van de wijk, in plaats van deze te verdelen over bedrijf, gemeente, partikuliere praktijk en gespecialiseerde instelling. Het voordeel hiervan zou zijn dat men de mogelijkheid schept voor zeggenschap van de wijkbewoners in vorm en inhoud van de zorg, terwijl het tevens mogelijk wordt grotere bevolkingsgroepen te mobiliseren. (vgl. Kinkerbuurt tegen gemeente). Het onttrekken van mediese en maatschappijlijke zorg aan de onderneming heeft tevens het goede gevolg dat de verzorgde zich niet meer hoeft neer te leggen bij de rentabiliteitsstandaard, die het bedrijf automaties aanlegt. Het belang van het individu in deze prevaleert dan boven dat van direktie en onderneming.
Een belangrijk probleem wat de voorbereidingsgroep aantrof was dat van de verantwoordelijkheid, die artsen, maatschappelijk werkers, vormers etc. hebben voor hun kliënten. Men mag van deze mensen niet verwachten dat ze deze verantwoordelijkheid verder naast zich neer zullen leggen. Om deze reden lijkt het goed om uit te gaan van aktievormen, die verzorgers en verzorgden samen uitoefenen.
Hoe deze algemene opmerkingen moeten worden vertaald in handelingen moet uitvoerig overwogen worden met de verschillende kategorieën arbeiders, die werkzaam zijn in de zorg-sektor.
Enige literatuur op basis waarvan de hier geschetste gedachtengangen zijn ontwikkeld, en die zich dus prima leent voor verdere oriëntatie van de lezers van dit stuk:

Andre Gorz. Stratégie ouvrière et Neocapitalisme;
Editions du Seuil, Paris.
Paul Baran and Paul Sweezy: Monopoly Capital, an Essay in the American;
Economic and Social Order; Pelican Books.
Calbraith: Affluent Society.
H. Marcuse: De eendimensionale mens; Uitgeverij Paul Brandt.
A. L. Constandse: Anarchisme van de daad; Uitgeverij Kruseman, Den Haag.

Culturele Revolutie, Wending november 1969.
Arts en Autoriteit; Dr. v. d. Hoofdakker in Vrij Nederland van 3 jan. 1970. Ook: ideeën ontwikkeld in de undergroundbeweging, waardoor moeilijk een literatuurverwijzing te geven is. Men leze het blad Aloha, of Zwart-op-wit boek welvaart.

P. COHEN,
S. SEVENHUISEN

Vraag- en praathuis van Humanitas

Humanitas afdeling Rotterdam bracht het maatschappelijk werk op straat. Hoe dat gegaan is valt te lezen in het ledenorgaan van de afdeling Rotterdam waaruit wij onderstaand artikel overnemen.

U heeft gelezen, dat een gedeelte van ons bureau in deze maand september naar de Binnenweg is verplaatst. Wij weten niet in hoeverre de berichten hierover goed overgekomen zijn bij onze leden; wél weten wij dat op verschillende wijze is gereageerd. Sommigen van u zijn enthousiast over ons initiatief, anderen van u zijn van mening, dat het geld besteed aan deze stand beter gebruikt had kunnen worden voor de actuele sociale hulpverlening. Een achtergrondinformatie lijkt ons daarom gewenst.

Zoals u bekend is, bestaat Humanitas dit jaar 25 jaar. Reeds vanaf oktober van het vorig jaar beraadden wij ons over de wijze, waarop dit gevierd moest worden. Vele ideeën passeerden de revue, vanaf een grote receptie, tijdens welke hooggeplaatste personages het woord zouden voeren met betrekking tot de inhoud en organisatie van de soaiale dienstverlening in Nederland, tot aan een geweldige bijeenkomst voor bejaarden in De Doelen.

Ondertussen werd Rotterdam bevangen door de C'70 koorts. Discussies ontsponnen zich over het nut hiervan; actiegroepen werden gevormd om het ten uitvoer brengen van de plannen te verhinderen. Gelukkig ging Rotterdam rustig door met het bouwen aan zijn Communicatie '70. Het kon niet uitblijven of iemand kwam op het idee om ons 25-jarig bestaan te vieren in het kader van deze communicatie. Waar zou een betere communicatie tussen Humanitas en de Rotterdammers ontstaan dan juist op C' 70. Het was immers juist deze communicatie, welke wij gedurende 25 jaar nastreefden. Aldus werd besloten.

Tijdens een vergadering van het afdelingsbestuur en de daarop volgende vergadering van de afdelingsraad werd dit besluit in principe goedgekeurd. Een principebesluit is nog wel wat anders dan een vormgeving, maar toen het doelstellingen zijn van onze presentatie, maar het zou daarbij op zijn minst gezegd elegant zijn om aan te geven wat wij nu precies inhoudelijk presenteren.

Wij konden moeilijk aantonen, dat wij degenen zijn, die de nood in deze stad lenigen, want dit is niet zo.

De realiteit gebood ons te zeggen, dat wij een kleine vereniging zijn welke weliswaar een enorm potentieel aan leden heeft in Rotterdam, maar welke aan te sluiten leden het vooralsnog hebben laten afweten. Ook wanneer wij ons professonele kader bezien zijn er in Rotterdam meerdere grotere instellingen dan Humanitas.

Uiteindelijk werd besloten om niet alleen onze diverse werkvormen te presenteren, maar deze ook zo mogelijk daadwerkelijk uit te oefenen.

In vele publikaties, radio- en tv-uitzendingen komt tot uiting, dat er veelal een communicatiestoornis is tussen de in nood verkerende medemens en de instellingen die deze mensen zouden kunnen helpen. Daar dit tevens gelegen is in de onvoldoende presentatie van vele instellingen en het gebrek aan inzicht, wat de moderne mens in deze instellingen heeft, wilden wij gedurende de maand september ons bureau gedeeltelijk verleggen naar de stand op de Binnenweg. Immers, wie kunnen ons werk beter presenteren, dan degenen die het dagelijks verrichten.

Onze professionele krachten zouden informatie kunnen verstrekken over onze diverse werkvormen, zoals daar zijn:

— gezinsverzorging
— gezinshulp aan bejaarden
— kinderbescherming
— jeugdmigratie
— selektie voor onze bejaardentehuizen

Het aktueel hulp bieden op deze terreinen bleef een moeilijke faktor. Indien iemand er niet toe kan komen om ons bureau aan de Heemraadssingel binnen te stappen, zal dit hem op de Binnenweg misschien gemakkelijker vallen; een gesprek met één van onze maatschappelijk werkers zou bevrijdend kunnen werken. Maar het is niet altijd wegens een dergelijke problematiek, dat men kontakt zoekt met een instelling als Humanitas. Mensen komen hier met huisvestingsmoeilijkheden, financiële moeilijkheden e.d., paviljoen gedurende de maand september. Hetzelfde gaat op, wanneer men tot ons komt om een plaats in één van de bejaardentehuizen te verkrijgen of met een verzoek tot onmiddellijke hulpverlening op het gebied van de gezinsverzorging.

Wat de aktuele hulpverlening betrof wisten wij derhalve, dat wij in feite niet meer kunnen bieden dan de hulpverlening, weke vanuit ons bureau geboden wordt. Ook hier bieden wij hulp met de ons ter beschikking staande middelen.

Toch leek ons de voorgestande presentatie aanvaardbaar, omdat geïnteresseerden minstens een idee zouden krijgen over wat wij doen en eventueel ook niet doen.

Wij wilden daarbij met de hulpverlening in het paviljoen verder gaan dan wij zelf als kleine vereniging kunnen bieden. Wij hebben de VARA benaderd en de wenselijkheid geopperd om in ons paviljoen een plaats in te ruimen voor haar ombudsman drs. Marcel van Dam, die daar spreekuur zou kunnen houden. Zoals u weet haakte de VARA hierop in, zodat haar ombudsman voor iedereen bereikbaar is, die een persoonlijke benadering boven een schriftelijke prefereert.

Ook de Raad van de Kinderbescherming in Rotterdam zegde haar medewerking toe. De Raden van Kinderbescherming in Nederland zijn in het afgelopen jaar diverse malen in een ongunstig daglicht gesteld. De mogelijkheid is niet uitgesloten, dat mensen die moeilijk onderscheid kunnen maken, hieruit onjuiste conclusies trekken. Daar wij door onze Sektie Kinderbescherming veel contact hebben met de Raad van de Kinderbescherming te Rotterdam, wilden wij deze raad gaarne in ons paviljoen betrekken. Besloten werd tot een zgn. 'hot-line' van het paviljoen met de raad, zodat van de zijde van de raad onmiddellijk juist informaties verstrekt zouden kunnen worden, indien dit gewenst was. De raad verklaarde zich tevens bereid om zonodig ter plaatse haar maatregelenen en-of begeleiding te komen toelichten.

Ook de Stichting Raad voor het Maatschappelijk Welzijn te Rotterdam werkte gaarne mede. Zoals u weet, houdt een sociaal raadsman van deze raad spreekuur in ons paviljoen. Daarmede werd het dienstenpakket van onze stand aanzienlijk uitgebreid.

Tijdens al deze voorbereidingen waren wij ons er van bewust *dat des ondanks* vele voorbijgangers ons paviljoen voorbijzouden lopen, omdat zij geen tijd vrij willen maken voor of geen interesse hebben in een paviljoen voor sociale dienstverlening. Daarom besloten wij de entourage van het paviljoen, aantrekkelijker te maken door daar omheen een eenvoudige fancy-fair te organiseren. In een te verwachten toeloop zouden mensen gemakkelijker op ons paviljoen geattendeerd kunnen worden. Tevens zouden door de inkomsten uit de fancy-fair de kosten voor de gehele presentatie enigszins gedekt kunnen worden.

Deze wijze van viering van ons 25-jarig bestaan voltrekt zich nog iedere dag op de Binnenweg tussen de Coolsingel en Karel Doormanstraat, en zoals achteraf blijkt gaat C'-70 en derhalve ook ons paviljoen door tot en met zaterdag 3 oktober.

*) Uit: in de branding, orgaan van Humanitas afd. Rotterdam.

Woningnood

Woningnood is een probleem en daar dient dan over gepraat, gediskussieerd en gekongresseerd te worden.
In Den Haag deed men dat op 9 april en op 5 oktober j.l. *) De tweede dag was door de maatschappelijk werkende min of meer afgedwongen van de organiserende instanties n.l. de Gemeentelijke overheid en de Stichting Sociale Raad van 's-Gravenhage.

Als praten discussiëren en congresseren tot een oplossing van een probleem kan leiden dan is er nuttig werk verricht, want de nood is groot. Enige cijfers: tienduizend Hagenaars zijn ingeschreven als woningzoekenden. Telt men de niet ingeschrevenen erbij dan komt men op een verdubbeling: 20.000. Bovendien komen er nog eens 10.000 te bouwen huizen er nog eens bovenop in verband met sanering van bepaalde wijken in de binnenstad.
In totaal zijn er 30.000 woningen nodig. Heel in het kort is dit het probleem van de cijfermatige kant benaderd.
Er is een andere benadering mogelijk, namelijk de analyse van de maatschappelijke structuren die het bouwen van woningen mogelijk maken. De nieuwe wethouder van de volkshuisvesting in Den Haag, de heer Nuy deed een poging in die richting toen hij het dogma dat aan de structuren basis geeft en in stand houdt aanstipte; hij zei daarover: 'Binnen de huidige wettelijke kaders en maatschappijstructuur wordt de woningnood wél opgelost, maar het duurt lang en worden de huizen duur.

Er is in de vrije westerse wereld een dogma, dat alles wat maar enigszins commercieel kan worden gedaan ook inderdaad commercieel moet gebeuren, omdat er winsten gemaakt moeten worden. Dit geldt ook voor bouwen, kopen en beheren van woningen. Ik dacht dat het dogma ter discussie moest worden gesteld.'
Hij ging daarbij verder dan 'de aktiegroep maatschappelijkwerkenden woningnood.'
Deze stelde dat het tekort aan woningen nog zal toenemen en dat juist de economische zwakheden daar de dupe van worden. Voor de slachtoffers van de woningnood is het leven onleefbaar.
De eindconclusie van de aktiegroep zegt verder nog:
'Wij zien de toenemende bedreiging van de lichamelijke en geestelijke gezondheid van deze mensen. Ook medici hebben hierop gewezen. Tot nu toe zonder enig resultaat. Wij maatschappelijk werkende staan hier ook machteloos tegenover.
Wij vinden dat er sprake is van een dusdanige noodsituatie dat wij, willen wij onszelf ernstig nemen, moeten eisen dat er aan de oplossing van de nu toe gebeurd is. Dit houdt in dat wij ons moeten distantiëren van het beleid van de geeente Den Haag, zolang wij niet zien dat door de gemeente aan de noodrem wordt getrokken bij de rijks- en provinciale overheden. Dit houdt ook in dat wij op geen enkele wijze zullen deelnemen aan overleg, zoals ons dit wordt voorgesteld door de Sociale Raad.
Wij zullen dit alleen doen als duidelijk blijkt dat de oorzaken van de woningnood aangepakt worden en er enig uitzicht komt in deze heilloze situatie. Door onze medewerking te verlenen worden wij nog meer medeschuldig aan de noodsituatie. Want wij zijn medeschuldig, dat willen we toegeven. Tot nu toe hebben óók wij meegewerkt aan de gevolgen van de woningnood. Tot nu toe hebben wij nagelaten hen die de verschrikkelijke nood veroorzaken aan te klagen.
Wij maatschappelijk werkenden zijn daarom bereid ons actief in te zetten voor onze eis: hoogste voorrang voor de oplossing van de woningnood.
Wij zullen daarom:
— het gemeentebeleid op dit punt nauwgezet volgen
— met kracht aandringen bij de directeuren en besturen van instellingen voor maatschappelijk werk en de stichting Sociale Raad ons standpunt te onderschrijven en dus kleur te gaan bekennen,
— en wat het belangrijkste is: onze cliënten duidelijk maken hoe uitzichtloos de situatie is en zal blijven.
Wij hopen dat de onlust en onrust onder de bevolking en maatschappelijk werkenden hierdoor zullen toenemen. Dit houdt in: voortgezet gezamenlijke aktie!'
Gezamenlijke aktie waartoe en hoe? De aktiegroep blijft daarin wat vaag, veel vager zelfs dan de wethouder.

H. VAN DIJK

*) Zie Humanitas 1970 nr. 4: De Kraker van ons welzijn.

Nisso

Onlangs is verschenen een tweede de NISSO (= Nederlands Instituut voor Sociaal Sexuologisch Onderzoek) rapport over 'vrijwillige sterilisatie'. Het rapport is verkrijgbaar door de kostprijs ad ƒ 7,50 over te maken op girorekening 1367444 t.n.v. de penningmeester van het NISSO te Zeist onder vermelding 'literatuursrapport Sterilisatie'.
Het eerste rapport van het NISSO heeft als onderwerp 'abortus provocatus'. Het is te verkrijgen door storting van ƒ 5,40 op bovengenoemde girorekening.

Stimezo

Nog een nieuw letterwoordje op aanverwant gebied; het betekent Stichting voor Medisch Verantwoorde Zwangerschapsonderbreking. De Stichting is gevestigd te Rotterdam. Het doel van de Stichting is de vestiging van een abortuskliniek. De stichting maakt daarbij de kanttekening dat de vestiging van zo'n kliniek niet inhoudt dat zwangerschapsonderbreking in aparte klinieken dient te gebeuren. Integendeel, deze medische ingreep zou in alle gewone ziekenhuizen moeten kunnen plaatsvinden.
De vestiging van zo'n kliniek kost geld.
De Rotterdamse gemeenteraad heeft inmiddels besloten STIMEZO geld te verstrekken in de vorm van een lening. Maar er is meer geld nodig. Door geld over te maken op giro 203 16 40 van Stimezo te **Rotterdam** helpt u te voorkomen dat vrouwen zich door ondeskundigen laten helpen of zelf met breinaalden en zeepsopspuiten gaan knoeien. De physieke en vooral ook psychische ellende die daaruit voortkomt kan o.m. worden voorkomen door het giroboekje te pakken; nogmaals het nr. 203 16 40 t.n.v. STIMEZO Rotterdam.

Naar een betere wereld

We lezen wel eens wat in andere tijdschriften en we komen dan wat tegen waarvan we denken: 'He, dat zouden we ook eens in ons kaderblad kunnen plaatsen.' Dit artikeltje nemen we over uit Sociaal Bestek, 32ste jaargang, okt. 1970. Het tijdschrift is een uitgave van directeuren van overheidsorganen voor sociale arbeid (DIVOSA) van de stichting voor opleiding tot sociale arbeid te Haarlem en van de sociaal-pedagogische opleidingen van de katholieke kerkgangers te Tilburg.

DRS. A. KAAN

De evolutie in de sociale taakopvatting van hen die het helpen als ambacht beoefenen, zet zich in de gehele wereld al enkele decennia in dezelfde richting voort.
Was de kernopdracht waarvan onze collega's uitgingen aan het begin van deze eeuw nog het lenigen van de individuele nood van de mens, zonodig met lering en vermaan, reeds na de eerste wereldoorlog ontwikkelde zich de lijn waarbij de cliënt in de sfeer van de sociale wetgeving geleerd werd van zijn sociale rechtsaanspraken gebruik te maken. Dit veld werd snel uitgebreid en men ging de rechthebbenden ook meer en meer als gelijkwaardige gesprekspartners zien voor wie met instructies over het hoe en waarom, een in- en aanpassing werd gezocht in de wereld waarin wij leven.

Dit proces is nu nog in volle gang. Echter kwamen na de tweede wereldoorlog visies tot ontwikkeling die een sociale herstructurering van de maatschappij nastreefden. Niet de mens moest aangepast worden aan de samenleving, maar deze diende te worden aangepast aan het welzijn van de mens.

De grote beginselverklaring waarin dit werd vastgelegd was de universele verklaring van de 'rechten van de mens,' die op 10 december 1948 door de algemene vergadering van de Verenigde Naties werd aangenomen.
Deze sociale belijdenis van het hoogste wereldlijke samenwerkingsorgaan is nog altijd een document dat het lezen en streven waard is.
In artikel 2 lid 1 worden woorden van hoge zedelijke strekking gesproken.
'Een ieder heeft aanspraak op alle rechten en vrijheden, in deze Verklaring opgesomd, zonder enig onderscheid van welke aard ook, zoals ras, kleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of maatschappelijke afkomst, eigendom, geboorte of andere status.'
in de verdere artikelen, in totaal 30, worden de belangrijkste menselijke grondrechten nader geformuleerd. Zij zullen vooral de sociaal werker die zijn leven heeft ingezet voor betere sociale verhoudingen, sterk aanspreken.
Helaas wordt de aangewezen weg niet overal gevolgd zoals de ontwerpers hebben beoogd. Het menselijk tekort dat wij ook op zedelijk-religieus gebied zien bij het nakomen van de aan ons gegeven evangelische opdracht, neemt ook hier soms ontstellende vormen aan. Niet alleen in een falen van de praktijk ten opzichte van de leer, maar ook in de officiële voorschriften van de overheid, zoals blijkt uit het volgende door de Verenigde Naties gepubliceerd document waarin de volgende bloemlezing van de in Zuid-Afrika geldende wetten en andere voorschriften is opgenomen:

1 huis, familie en woonplaats

Een Afrikaan mag niet langer dan 72 uur zijn getrouwde dochter, zijn zoon, indien ouder dan 18 jaar, zijn neef, nicht of kleinkind bij zich in huis hebben.
Een vrouw begaat een misdaad als zij langer dan 72 uur bij haar Afrikaanse echtgenoot blijft en daar geen speciale vergunning voor heeft.

2 bewegingsvrijheid

Iedere Afrikaan van 16 jaar of ouder moet in het bezit zijn van een 'Reference Book.'
Iedere politieman mag een Afrikaan verzoeken dit te laten zien en indien hij het niet bij zich heeft is hij strafbaar.

3 arbeid

Een blanke, die zijn huisknecht betaalt voor het repareren van een kapot dak, pleegt een misdaad.
Het is een Afrikaan verboden geschoold werk te verrichten in de bouwnijverheid in blank-Zuid-Afrika; wel mag een blanke in een Bantoestreek geschoold werk doen als opzichter over Afrikanen, die werken aan een gebouw.

4 opvoeding

Een blanke, die in zijn eigen huis zijn Afrikaanse bedienden leert schrijven gedurende enige uren per week, is strafbaar.

5 huwelijk, gezin en gemeenschap

Een blanke mag niet samen met een niet-blanke in een café een kop thee drinken, tenzij men een speciale vergunning heeft.
Een Afrikaanse professor mag geen lezing in een blanke club houden, hoewel deze hem uitgenodigd heeft.

6 bezit van land

Geen enkele Afrikaan is gerechtigd land te bezitten in Zuid-Afrika. Evenmin is het de bedoeling van de huidige regering om dit recht ooit te verschaffen, zelfs niet met betrekking tot land in zijn eigen Bantoegebied.

7 geloof

De minister van Bantoe bestuurszaken en ontwikkeling kan op elk moment de aanwezigheid van Afrikanen bij een kerkdienst verbieden, indien volgens hem hun aanwezigheid op straat — onderweg naar de dienst — 'last bezorgd' aan de omwonenden.

8 meningsuiting

Een blanke die Afrikanen vertelt, dat de apartheid onjuist is, kan bestraft worden met $ 280 of een jaar gevangenisstraf. Is deze verklaring in een Bantoestreek gegeven, dan kan hem gedurende een periode verboden worden dit gebied te betreden. Is de blanke inwoner van Zuid-Afrika, maar daar niet geboren, dan kan hij na zijn straf het land uitgezet worden.

9 vertrek en terugkeer naar het land

Tenzij hij een vergunning heeft, mag een Afrikaan niet met een beurs in het buitenland studeren. De vergunning kan geweigerd worden, tenzij de aanvrager Zuid-Afrika voorgoed wil verlaten. Mocht hij daarna toch terugkeren naar Zuid-Afrika, dan wordt hij een 'verboden persoon,' zelfs als dit zijn geboorteland is, en kan hij bestraft worden met twee jaar gevangenisstraf.

10 ras en kleur

Een ieder, die de leeftijd van 16 jaar heeft bereikt, moet een identiteitskaart bij zich hebben, waarin staat of hij blank, Afrikaan of kleurling is. Bij een Afrikaan moet bovendien de stam vermeld staan.
Bij het besluit of een persoon 'klaarblijkelijk blank' is of niet, moet de beambte rekening houden met 'het gedrag, de opvoeding, spraak, houding en algemeen voorkomen van die persoon.'
De redactie van SOCIAAL BESTEK heeft op deze Afrikaanse sociale belijdenis zelf geen commentaar willen

(zie verder pag. 71)

Loont het de moeite de overheid serieus te nemen

Mismoedige overpeinzingen bij het verschijnen van het Memorandum voorbereiding Wetgeving Maatschappelijk en Cultureel Welzijn en wat er daarna gebeurde.

Daar lag het dan op een zonnige dag in juni in al zijn okergele glorie voor ons 'het Memorandum over de wetgeving'.
Hoera, driewerf hoera!
Het eerste tastbare en publiekelijk toe*gankelijke* bewijs, dat de verklaringen in 1957 van de toenmalige Minister voor Maatschappelijk werk over de wenselijkheid van een wetgeving voor subsidiëring geen loze kreten waren. Nu gaat het er dus echt van komen.
Zeker er zal nog veel beraad nodig zijn, er zal veel overlegd moeten worden, adviezen zullen moeten worden uitgebracht, maar binnen enkele jaren zullen de volksvertegenwoordigers zich waarlijk kunnen buigen over een echt 'Ontwerp van wet'.
Was de vreugde om het verschijnen van het Memorandum reeds groot, deze sloeg om in regelrechte uitbundigheid bij het lezen van de uitgangspunten, die de Minister en Haar Staatssecretaris voor een wettelijke regeling willen kiezen.
De volhardende lezer overtuige zich zelf.

Enkele uitgangspunten voor de wetgeving.

— De wet dient de grondslag te leggen voor een beleid van de overheid op gemeentelijk, regionaal, provinciaal en rijksniveau, dat gericht is op de verwezenlijking van een aan de behoeften der betrokken bevolking beantwoordend, samenhangend, patroon van noodzakelijk geachte voorzieningen ten behoeve van het maatschappelijk en cultureel welzijn.
— In overeenstemming met het beginsel der decentralisatie vindt de be*leidsvorming* ten aanzien van de daarvoor in aanmerking komende sectoren van het maatschappelijk en cultureel welzijn voor de plaatselijke c.q. regionale en provinciale samenleving op diezelfde niveaus plaats met ondersteuning door het landelijk niveau. Aan de gemeentelijke en provinciale overheden wordt opgedragen periodiek een programma van noodzakelijk geachte voorzieningen vast te stellen, en te bevorderen dan wel ervoor zorg te dragen, dat het programma wordt verwezenlijkt.
— De vaststelling van het programma vindt plaats met inachtneming van de resultaten van een systematische beleidsvoorbereiding. De beleidsvoorbereidende functies die ten behoeve van ieder ressort vervuld moeten worden, zullen worden opgedragen aan in te stellen raden voor de afzonderlijke sectoren en een orgaan voor overleg en advies voor het maatschappelijk en cultureel welzijn als totaliteit.
— De betrokkenheid van de bevolking bij en haar deelneming aan de beleidsvorming ten aanzien van het maatschappelijk en cultureel welzijn dienen tot uitdrukking te komen in de samenstelling van raden en organen, in de openbaarheid van vergaderingen en adviezen en hun werkwijze. De betrokkenheid en participatie worden systematisch bevorderd door voorlichting en opbouwwerk.
— De burgers dragen bij tot de financiering van de voorzieningen met dien verstande dat de voor hen noodzakelijke voorzieningen beschikbaar moeten zijn op voor hen vervulbare condities. De financiële bijdragen uit de burgerij kunnen bestaan uit retributies en uit eigen bijdragen van de particuliere organisaties in de kosten van de uitvoering.
— De wet legt een grondslag voor een beleid van de overheid dat gericht is op een bevordering en waarborging van de werkzaamheid van het particulier initiatief, zowel in de beleidsvoorbereiding als in de uitvoering. De particuliere organisaties moeten de zekerheid hebben, dat zij hun toekomende plaats in de uitvoering der voorzieningen kunnen innemen en kunnen beschikken over de middelen om hun functie naar behoren te vervullen. De overheid gaat tot uitvoering over, indien in de vastgestelde behoeften niet, of niet voldoende, door particuliere instellingen wordt voorzien. Deze uitvoerende overheidsactiviteiten worden eveneens in de beleidsvoorbereiding en de programmering betrokken.
— De wet legt een grondslag voor regeling van eisen van deskundigheid en organisatie van de gesubsidieerde instellingen en van de rechtspositie van hun personeel.
— Bij wet wordt voorzien in het beroep, zowel ten aanzien van het programma als ten aanzien van beslissingen op subsidieaanvragen.

Waar komt dit nu in het kort op neer?

1e. Het moet nu maar eens uit zijn met een beleid uit het losse handje.
Systematische beleidsvoorbereiding per gemeente of regio en een daarop aansluitende programmering zal de grondslag voor de subsidiëring vormen.
2e. De lagere overheden bepalen het beleid.

(zie verder pag. 72)

(vervolg van pag. 70)

geven, maar een exemplaar van dit nummer toegezonden aan de collega's te Johannesburg, Pretoria en Kaapstad, met de uitnodiging voor commentaar te willen zorgen. Zo mogelijk zullen de antwoorden t.z.t. in dit blad worden opgenomen.

(vervolg van pag. 71)

Decentralisatie is het doel waar naar wij streven, geen betutteling vanuit Den Haag of één der omliggende gemeenten meer.
3e. Als wij negen miljard gulden per jaar uitgeven voor onderwijsdoeleinden dan mag verwacht worden, dat de burger mondig is. Dus inspraak en participatie van de burger in het beleid dienen gewaarborgd te worden. Waar blijf je anders?
4e. Het belang en de waarde van de zelfwerkzaamheid van de evengenoemde burgers zal volledig worden gehonoreerd.
Eerst komen de particuliere organisaties aan bod en slechts als die te lamlendig zijn om iets te ondernemen, zal de overheid, zij het met een lichte tegenzin, zich met de uitvoering belasten.
5e. Het moet uit zijn met de rechteloosheid van de particuliere organisaties. Zij moeten hun stem kunnen verheffen, indien zij menen, dat zij ten onrechte in hun belangen worden geschaad. Dat stemverheffen mag nu ook wel, maar wanneer de wettelijke regeling van kracht is, zal er ook naar worden geluisterd en wel door een onafhankelijke beroepsinstantie.
Dat is andere soep dan die wij heden ten dage opgediend krijgen.
Heerlijke tijden liggen in het verschiet.

Zijn er ook lieden die minder uitbundig zijn?
Wel zeker, die zijn er. Dezulken vragen zich af waarom de particuliere instellingen ook bij een wettelijke regeling nog steeds voor een deel van de centen moeten zorgen.
Dit is inderdaad een goede vraag, die nadere bestudering waard is.
Weer andere maken zich zorgen over al die functionele raden en raden voor overleg en advies op gemeentelijk, regionaal en provinciaal niveau.*)
Zij vrezen, dat het stakingsparool uit 1903, dat luidde: 'Heel het raderwerk staat stil als uw machtige arm dat wil!' op een andere wijze bewaarheid wordt namelijk in deze zin: 'Heel uw arm ligt stil als het machtig radenwerk dat wil.'
Ook vrezen velen, dat een raamwet, die van toepassing moet zijn op:
a) jeugd- en jongerenwerk
b) kunst en cultuur
c) maatschappelijke dienstverlening
d) recreatie
e) samenlevingsopbouw
f) sport en lichamelijke vorming
g) vorming en ontwikkeling van de burgers
gaat lijden aan het euvel dat zo treffend aan de kaak wordt gesteld in het oud-Perzische spreekwoord:
'Wie te veel wil omarmen, knijpt slechts'.
Maar toch zijn deze bedenkingen slechts te vergelijken met kleine witte wolkjes aan een overigens stralend blauwe hemel. Zij vermogen deze niet te verduisteren, zij doen integendeel het heldere blauw nog duidelijker uitkomen.

Waarom dan deze mismoedige titel boven dit verhaal?
Wij weten allen, dat wij in een tranendal leven en dat teleurstellingen en tegenslagen ons niet gespaard blijven. Dit alles is zo heel goed geregeld want wij worden er door gestaald voor de barre strijd om het bestaan.
Maar toch kwam het, om het nu maar eens in moderne taal te zeggen, als een volkomen afknapper, dat de Minister van C.R.M. op 14 augustus jl., dus slechts luttele weken na het verschijnen van het Memorandum, aan alle gemeentebesturen van dit toch wel goede land een circulaire zond waarin kort samengevat stond te lezen:
'Beste gemeentebesturen,
De regering heeft het plan om per 1 januari 1971 een paar zaken niet meer te laten vallen onder de werking van het gemeentefonds, maar deze ten laste te brengen van verschillende hoofdstukken der rijksbegroting.'
Wat het Ministerie van C.R.M. betreft gaat het om de subsidiëring van de volgende werksoorten:
1) huishoudelijke- en gezinsvoorlichting;
2) gezinsverzorging en gezinshulp;
3) dorp- en wijkcentra;
4) begeleiding van buitenlandse arbeiders;
5) begeleiding van Surinamers en Antillianen;
6) maatschappelijk werk voor ongehuwde moeders;
7) maatschappelijk werk voor zwakzinnigen;
8) bureau voor levens- en gezinsmoeilijkheden.
Dit houdt in, dat u voor deze werksoorten niet meer behoeft te subsidiëren, dat doet vanaf 1 januari het rijk voor u. U mag nog wel een aanvullend subsidie verstrekken, maar daarvoor ontvangt u geen bijdrage meer uit het gemeentefonds. Hoe u ten aanzien van deze activiteiten in uw gemeente toch nog mede het beleid zult kunnen bepalen, wordt nog nader overwogen.'
Natuurlijk stond het in de circulaire anders en veel uitgebreider, maar hier kwam het dan toch wel zo ongeveer op neer.
Was dat nou zo'n afknapper?
Ja, dat was het. Want er was over deze forse beleidsingreep geen overleg gepleegd met de particuliere instellingen.
Natuurlijk weten wij niet alles, maar in iedere geval heel zeker dat dit wat de gezinsverzorging betreft niet het geval is geweest. Er is zelfs aan deze instellingen tot heden — en wij schrijven 16 september — geen enkel bericht gezonden, dat een dergelijke circulaire aan de gemeenten is uitgegaan. En dan rijst toch de vraag wat blijft er nu over van die principiële voornemens neergelegd in het Memorandum?
Waar is de primaire beleidsverantwoordelijkheid van de lagere overheden heen en hoe is het gesteld met de beleidsparticipatie van de burger?
Hoe zit het nu met de rechtszekerheid van de instellingen, die onmogelijk de financiële gevolgen van deze maatregel kunnen overzien, maar die vanaf 1 januari a.s. maar weer moeten zien dat zij zich redden voor het geval een tot nu toe verstrekt extra gemeentesubsidie wegvalt? En hoe is het gegaan met het veel geprezen en zo zeer gewaardeerde overleg tussen overheid en particuliere instellingen?
Als antwoord op deze vragen kan kort en goed geconstateerd worden, dat de zo fraai geformuleerde uitgangspunten van het Memorandum, nauwelijks twee maanden na hun verschijning, voor het praktische beleid blijkbaar al geen geldigheid meer bezitten.
Weg heldere hemel. En om nu maar even bij de metereologie te blijven: het beleid van het Ministerie van C.R.M. is weer in nevelen gehuld. Wij zullen zo goed en zo kwaad als het gaat (en meestal gaat het kwaad) trachten onze weg door deze mist te vinden. Het zicht is slecht, maar wie zich daardoor laat ontmoedigen is een kniesoor. En tenslotte: wie zijn wij dan wel, dat wij menen recht te hebben op een goed uitzicht?

T. VAN GROOTHEEST

*) Men leze hiervoor het ongemeen boeiende handboek, dat door Humanitas werd uitgegeven ter gelegenheid van het congres 1969, getiteld 'Een wegwijzer in koepeltjesland'.
(Nog slechts antiquarisch verkrijgbaar).

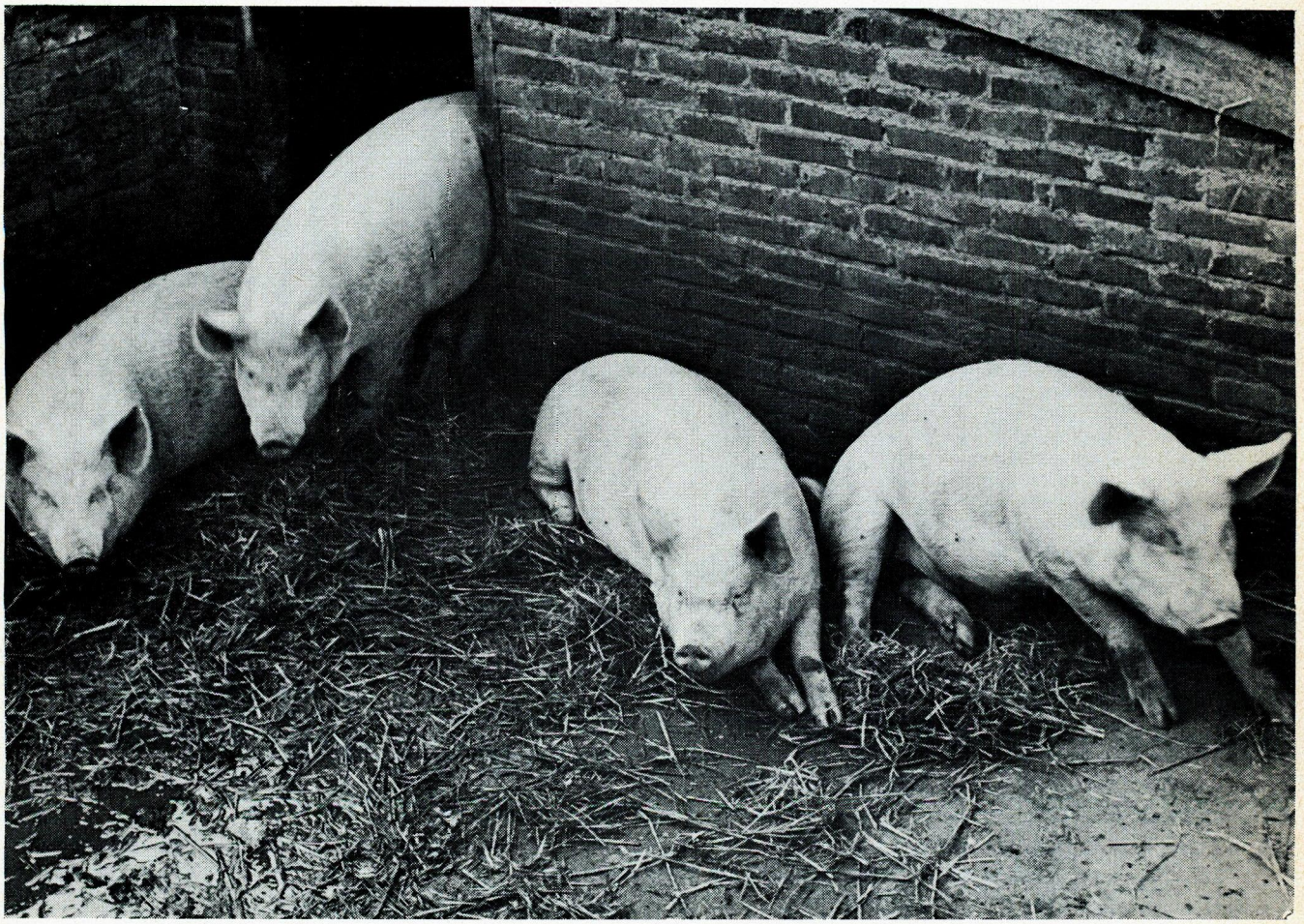

onze tijd

Ik ben burger en wijkbewoner
En bevolking ben ik ook,
Ik wil inspraak en participatie
omdat, dat mijn welzijn bevordert.
Dat zei die meneer
voor de televisie tenminste
en ik heb het ook ergens gelezen
Toch goed dat dit soort dingen
onder je aandacht worden gebracht,
want zelf kom je er niet op

Ruud Jans in 'Dingen van de dag' van woensdag 28 oktober 1970, 22.38 uur

Het gaat natuurlijk helemaal de verkeerde kant op. Ik bedoel, met ons, met u, met de wereld. We maken een plastic-maatschappij en we laten ons door elkaar opjutten tot steeds hogere prestaties. Op de tv maken we dan weer reclame voor pilletjes die ons onze vermoeidheid doen vergeten en die ons beloven dat we zo komen tot nog meer Prestaties.
De prestatie-neurose in ons produktieproces komt heus niet alleen voort uit behoefte. Behoefte aan allerlei artikelen. Als je door een warenhuis loopt, zie je ook een hoop troep liggen. Prullen, die er ten koste van aan onze omgeving onttrokken grondstoffen, met behulp van vervuilende produktieprocessen terecht zijn gekomen. Ze zijn gebracht door expediteurs of vertegenwoordigers die daarbij dan samen met hun voertuigen voor de nodige benzinedamp zorgen en af en toe in een geweldige verkeersknoop terechtkomen.
Het zo gezonde concurrentieprincipe, Peiler Van Alles Wat Wij Hebben Bereikt (met hoofdletters) levert ons lang voor de pensioengerechtigde leeftijd steeds meer sneuvelende noeste werkers, want maagzweren en de hart- en vaatziekten beleven gouden tijden.
Natuurlijk weten veel mensen diep in hun hart best dat we er in het westen steeds meer een grote kermis van maken. En die mensen zien dan niet meer zo goed wat de ZIN nou eigenlijk is van dat hele arbeidzame leven. En die mensen gaan dan bijvoorbeeld steeds meer drinken. De consumptie van alcolholhoudende dranken is de afgelopen vijf jaren per hoofd van de bevolking verdubbeld. De behoefte aan bewustzijnsverruimende middelen stijgt met reuzensprongen. En vandaag is dan weer in het nieuws gekomen, dat steeds meer mensen bij de dokter om pijn- en zenuwstillende tabletjes aankloppen. En dat er 3300 per jaar wegens verkeerd gebruik naar het ziekenhuis moeten, en dat er daarvan 80 doodgaan en dat het aantal zelfmoorden toeneemt. Intussen worden onze rivieren open riolen, loopt de drinkwatervoorziening gevaar, kunnen er in grote industriegebieden geweldige rampen ontstaan, verdwijnen planten en dieren, is moedermelk niet meer veilig en geven de deskundigen de soort 'mens' een overlevingskans van 2 a 3 procent. En in steeds wisselende volgorde worden deze onheilsboodschappen elke dag over ons uitgestort. En dan hebben we het nog niet eens over Vietnam, het Midden-Oosten en de A- B- en C-wapens.

Maar straks kiezen we weer die keurige meneren, die denken dat er nog tijd genoeg is. Die vinden, dat de Hoogovens er nog best bij kunnen en die weer succes zullen hebben met dat oeroude politieke recept. Leid de aandacht van de werkelijke problemen af en maak de mensen bang. Voor iets anders. De Russen, de langharigen, de mensen die buiten-parlementair hun noodkreten uiten, de pacifisten en de communisten (behalve Tito), de saboteurs en de al te drieste publiciteitsmedia, kortom, voor iedereen die aan deze volgens steeds meer mensen zichzelf vermoordende samenleving snel iets willen veranderen. En snelheid is echt nodig. Maar dan zullen er wel wat gevestigde ordes moeten sneuvelen. En daar zit 'm nou de kneep!!

Kursus 'Politieke kanalen'

In het vorige kaderblad werd een kursus 'Politieke kanalen' aangekondigd. Op verzoek van een groot aantal belangstellenden werd de kursus uitgesteld tot begin 1971.
De kursus wordt nu gegeven onder de titel 'samen leven', op 7 dinsdagavonden van 19 januari t/m 2 maart 1971, voorafgegaan door een weekendkonferentie van vrijdagavond 8 jan. '71 tot zaterdagavond 9 januari. Deze weekendkonferentie is bedoeld om het kennismakingsproces tussen de kursisten te versnellen en om in gezamenlijk overleg een keuze te maken uit de onderwerpen welke op de 7 kursusavonden aan de orde zullen komen. De weekendconferentie vindt plaats in het Centrum 'Kontakt der Kontinenten' te Soesterberg, de kursus wordt gehouden in het Anne Frankhuis te Amsterdam.
De totale kosten bedragen ƒ 40,— vanaf heden door vooruitbetaling te voldoen op giro 111964 of gemeentegiro A 888 t.n.v. de Anne Frankstichting, Amsterdam, dan wel per kas in het Anne Frankhuis (ma. t/m vrij. 9—16.00 u.)
De betaling geldt als bewijs van inschrijving.
In kontakt der Kontinenten wordt in het algemeen in 2-persoonskamers geslapen. Wenst u een 1-persoonskamer, dan bedraagt de toeslag ƒ 1,50 en moet u dus ƒ 41,50 gireren.
Het programma van de kursus omvat informatie en instruktie over procedures van besluitvorming bij politieke partijen, vakbonden, volksvertegenwoordiging, èn oefening van praktische methoden van parlementaire en buitenparlementaire aktie. Tijdens het weekend wordt gesproken over de vraag waaròm akties lukken of mislukken (inleiding drs. Leopold van Ravesteyn), door middel van een rollenspel wordt vastgelegd waar de knelpunten voor de kursisten liggen en aan de hand van deze ervaringen wordt het verdere kursusprogramma opgemaakt. De leiding van de kursus berust bij drs. I. J. van Houte, en mevrouw A. Kamoschinski.
Van de kursisten wordt verwacht dat zij over enige basisinformatie van staatsinrichting e.d. beschikken. Nattig studiemateriaal daarvoor leveren de schriftelijke cursussen 'Burgerschapskunde' (40 lessen ƒ 25,—) en 'de Gemeenteraad' (25 lessen ƒ 20,—) beide van de Stichting Burgerschapskunde, Postbus 349, Leiden, Giro 1501169.

Nota bene: De nota bejaarden 1970

Je kunt een stuk als deze regeringsnota een 'goed werkstuk' noemen — en dat is dan ook wel gebeurd. Je kunt zeggen, dat het weliswaar niet van een nieuwe en brede visie getuigt maar in elk geval goede aanknopingspunten biedt — en ook dat geluid wordt gehoord. Je kunt het typeren als een lijvig stuk dat niet veel om het lijf heeft — zoiets doet het altijd wel. Je kunt opnoemen wat er allemaal in staat óf wat er allemaal in vergeten werd. Je kunt — om alle mogelijkheden samen te vatten — een standpunt innemen. En na al deze gemeenplaatsen zeggen al die standpunt-innemers gezamenlijk: **'maar het is niet genoeg'.** En dan zijn we terug bij de realiteit van elke dag. Bij de realiteit van de vele bejaarden die ook bij dit vijfjarenplan geen baat zullen vinden. Voor hen nu is dit verhaal verdrietig; want het gaat om hun laatste levensjaren, om letterlijk hun laatste kans.
Wel kan men veilig voorspellen, dat bij het debat over deze nota in de tweede kamer alle partijen zich zullen weren en in de bres zullen springen voor de bejaarden. In de hoop dat het hún bejaarden zullen worden, volgend jaar in het stemlokaal. Want het zit er nu wel dik in, dat geen partij het zich kan veroorloven deze groep (één op de vijf kiezers) voor het hoofd te stoten. Tenslotte is er een nationale bejaardenpartij opgericht en elke partij zal willen zorgen dat voor haar de schade beperkt blijft. Misschien haalt deze stok achter de deur iets uit voor de bejaarden, maar het zal niet genoeg zijn.

De ouderdom komt met ónze gebreken

En waar zit 'm dat nu in? Zijn de politiek verantwoordelijke figuren te beroerd om de problemen van de ouderen in onze samenleving grondig aan te pakken en zijn zij bijgevolg alleen bereid datgene te doen wat strikt noodzakelijk is om hun politiek hachje te redden? Was het maar zo simpel, dan lag de oplossing voor het grijpen. De werkelijkheid is, dat wij met zijn allen voor een probleem staan dat we te lang hebben omzeild en dat we ook nu nog niet in zijn kern willen aanpakken. Wij willen niet weten dat we zelf ook oud worden, omdat de ouderdom voor ons geen zin meer heeft. De overheersende waarden in onze huidige westerse samenleving zijn jeugdigheid, lichamelijke prestaties, produktieve arbeid, aangepastheid aan de technologische vooruitgang. Daar kun je een toekomst op bouwen. Volgens deze maatstaven hebben onze oudere medeburgers geen toekomst meer. Zij zijn uitgeleefd, moeten natuurlijk netjes aan het eind gebracht worden en intussen beziggehouden met zaken die normaliter tijdrovend heten maar die in hun geval de tijd doden, totdat het leven gedood wordt. Het mag dan ook geen wonder heten dat de bejaarden **voor óns** tot een probleem geworden zijn. Enerzijds zijn we het aan onszelf verplicht, aandacht aan hen te schenken: het komt onze eer te na, hen maar aan te laten tobben en hen helemaal uit te sluiten van onze gestegen welvaart. Anderzijds vallen ze buiten onze gezichtskring, omdat ze niet meer meekunnen en dus een rem vormen op de vooruitgang (ze kosten een boel geld!). De grote moeilijkheid is, dat wij te beschaafd zijn om consequent te zijn.

Men gaat dan ook een zijweg op, als men — zoals de nota doet — het bejaardenprobleem vooral een demografisch probleem noemt en de snelle vergrijzing van de bevolking in het middelpunt van de aandacht plaatst. Dat volgens de laatste prognoses van het CBS in het jaar 2000 de bejaarden ruim 11½% van de totale bevolking zullen uitmaken is geen schrikbeeld daar hun percentage nu reeds ruim 10 bedraagt. De waarde van zulk een prognose is trouwens twijfelachtig: wie rekent men in het jaar 2000 tot de bejaarden (de 45+ ers?) en wie zegt dat de bijeffecten van onze welvaart de leeftijd van 70 niet opnieuw tot die der 'zeer sterken' zal maken? Demografische aspecten zijn belangrijk, maar het bejaardenprobleem heeft een andere oorsprong.

Het bovenstaande is mijns inziens de achtergrond waartegen de nota bejaardenbeleid 1970 bekeken (niet beoordeeld) moet worden. Men kan moeilijk verwachten dat de regering een stuk op tafel legt dat bol staat van maatschappijkritiek: tenslotte — het zij zonder trots gezegd — is het ónze regering. Men had misschien kunnen hopen, dat haar blik iets ruimer geweest was dan die van de samenleving in zijn geheel: zij was door de volksvertegenwoordiging uitgedaagd een beleidsvisie te laten zien en de ambtenaren die zo'n stuk schrijven weten heus wel wat er aan de hand is. Een enkele verdwaalde volzin doet vermoeden, dat iemand geprobeerd heeft het departementale laatje 'maatschappijkritiek' open te trekken; maar veel kans heeft hij niet gekregen.
Hoewel het een onbevredigende aanpak is, lijkt het verstandig deze nota te beoordelen niet op grond van wat er ten onrechte niet in staat maar op grond van de doelstellingen die zij zelf formuleert. Om de zaken goed op een rijtje te krijgen, eerst echter wat korte notities over het ontstaan van deze nota.

De kamer gaf huiswerk op

Er zijn nogal wat departementen gemoeid met zaken die speciaal het oudere bevolkingsdeel betreffen. Het initiatief van het huidige kabinet om een Interdepartementale Stuurgroep Bejaardenbeleid in te stellen was daarom niet onverstandig. September 1969 bracht deze stuurgroep voor eigen verantwoordelijkheid een Memorandum uit waarin een structuur voor het bejaardenwerk en een vijfjarenplan werd geschetst. Hoewel gepresenteerd als een discussiestuk, bleek uit de begroting van het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening dat althans dit ministerie er reeds zijn voordeel mee had gedaan. Met name de abrupte afremming van de bouw van verzorgingstehuizen zette kwaad bloed. Deze maatregel werd gegrond op het streven om de bejaarden zolang mogelijk hun zelfstandigheid te laten behouden — waarbij voor het gemak zelfstandig wonen gelijkgesteld werd met zelfstandigheid. Maar voor insiders was duidelijk, dat de eigenlijke reden gezocht moest worden in de groei van de uitgaven op basis van de ABW voor bejaarden in verzorgingstehuizen.

Bij de behandeling van de begroting van CRM kwam het schriele bejaardenbeleid onder vuur te liggen. Toen werd in allerijl het (onrijpe) vijfjarenplan uit het Memorandum gezaagd en in de bres geplaatst. Maar de vloed was niet meer te keren en het vijfjarenplan spoelde mee. De regeringspartijen waren zo verstandig zelf een motie in te dienen en de staatssecretaris van CRM noteerde mokkend zijn huiswerk. De motie Van Leeuwen vroeg een nationaal beleidsplan met daarin opgenomen de planning van een aaneensluitend geheel van voorzieningen met een prognose van de kosten en de op korte termijn te nemen maatregelen. Dit beleidsplan zou opgesteld moeten worden in overleg met het particulier initiatief en ingediend in 1971.

In de brief waarmee de nota nu aan de kamer is aangeboden bekent de regering, dat ze gezien de korte tijd die haar gegeven was het overleg met het particulier initiatief heeft geschrapt (merkwaardig genoeg zegt Bijlage X bij de Memorie van Toelichting op de begroting 1971 van CRM dat er wél overleg heeft plaatsgevonden!) en 'nationaal beleidsplan' verstaan heeft als een beleid op middellange termijn (lees vijf jaar). Ze vergeet — heel begrijpelijk — te vertellen, dat ze het verguisde vijfjarenplan al duur genoeg vond en, de tering naar de nering zettend, dezelfde maatregelen voorschotelt, maar nu opgetuigd met vrome wensen die 'bij gebrek aan onderzoekmateriaal' nog niet

in geldbedragen vertaald hoeven te worden. Het is duidelijk, dat er tussen verschillende departementen driftig gebeld is en dat financiën een harde stem heeft. Tenslotte, wie had zich laten opzadelen met die motie! En bovendien, het bejaardenbeleid behoort tot de zachte sector en daar valt een kabinet zich geen buil aan.

Doelstelling, oftewel de Strategische Terugtocht

> 'Het bejaardenprobleem zoals dit zich in onze samenleving manifesteert is voor alles een probleem van de westerse, geïndustrialiseerde samenleving, een probleem derhalve van de welvaartsstaat. Bij het formuleren van de doelstelling en het concrete beleid dient dus gesteld te worden, dat het gaat om een probleem van welvaart en welzijn. De doelstelling valt in twee delen uiteen, te weten: 1. het voeren van een welzijnsbeleid ten behoeve van toekomstige bejaarden; 2. het voeren van een welzijnsbeleid ten behoeve van de personen van 65 jaar en ouder' (pag. 16 linkerkolom).

In deze formulering valt op, dat ook in de visie van de regering een adequaat bejaardenbeleid zich niet kan beperken tot de boven-vijfenzestigjarigen. Hier zijn we het graag mee eens. Bij de toelichting op het eerste deel van de doelstelling wordt o.a. gewezen op de noodzaak van bijscholing, op de precaire positie van de oudere werknemer, op de gezondheidssituatie van de ouder wordende mens, op de negatieve houding van de samenleving ten opzichte van de oudere burgers. In het derde hoofdstuk wordt uitvoerig ingegaan op de noodzaak van de voorbereiding op de ouderdom (vooral verstaan als een voorbereiding op de pensionering). En de indrukwekkende conclusies zijn: 1. dat het particulier initiatief, de verbonden, organisaties en instituten, de personeelsverenigingen, de bejaardenbonden en de publiciteitsmedia hier een schone taak hebben, en 2. dat de overheid 'in vele gevallen ondersteunend zal kunnen optreden.' Klaarblijkelijk denkt men hierbij voorlopig aan morele steun, want dit stuk beleid is nergens in zijn financiële consequenties uitgewerkt. Het behoort, juister gezegd, dus nog niet tot het beleid.

Aan het tweede deel van de doelstelling ('het voeren van een welzijnsbeleid ten behoeve van de personen van 65 jaar en ouder') wordt iets minder vrijblijvend aandacht besteed. Na geconstateerd te hebben dat de bouw van verzorgingstehuizen geen stimulans meer nodig heeft, wordt ter inleiding de doelstelling van het beleid ten behoeve van de boven-vijfenzestigjarigen aldus geformuleerd:

> 'Het — uitgaande van het grondbeginsel van optimale integratie in de samenleving en vermijding van isolement — bevorderen, dat een in onderdelen aaneensluitend geïntegreerd samenstel van activiteiten en voorzieningen tot stand komt en in stand gehouden wordt waarin of waardoor bejaarden — al naar hun behoefte — kunnen blijven participeren in de samenleving, hun zelfstandige woon- en leefwijze kunnen handhaven middels — aangepaste — dienstverlening dan wel de subjectief gewenste verzorging en/of verpleging kunnen ontvangen, die op grond van objectieve criteria noodzakelijk worden (wordt) geacht' (pag. 16 rechterkolom).

Merkwaardig is dat de nota bij het omschrijven van de doelstelling van het beleid voor de boven-vijfenzestigjarigen in feite alleen die minderheid in het vizier neemt voor wie speciale voorzieningen nodig zijn. De meesten van de huidige 'bejaarden' hoeven hier geen beroep op te doen, maar ondervinden wel dat ze volgens de waardeoordelen van onze samenleving aan de verkeerde kant staan. Deze omschrijving is dus alleen acceptabel voor dat stuk van het beleid dat zich richt op de speciale noden van een beperkt deel van de boven-vijfenzestigers waarvoor speciale voorzieningen vereist zijn.

Overigens wordt deze onzuivere formulering heel begrijpelijk als we terugbladeren naar de inleiding waar beschreven staat wat de regering met deze nota wil:

> 'In de onderhavige nota hebben ondergetekenden de maatregelen en prioriteiten die hun voor de jaren 1970 tot en met 1974 voor ogen staan met betrekking tot de bejaarde bevolking neergelegd' (pag. 4 linkerkolom). 'Deze nota prentendeert niet alle concrete maatregelen en voorzieningen te bevatten die een optimaal welzijnsniveau voor het bejaarde bevolkingsdeel garanderen doch beoogt een sterke impuls te geven tot het wegnemen van de grootste knelpunten, in het bijzonder ten behoeve van de meest kwetsbare groep van de bejaarden' (pag. 4 rechterkolom).

Er staan veel mooie, vaak zeer zinnige opmerkingen in deze nota, maar er is enkel geld gereserveerd om **'een sterke impuls te geven tot het wegnemen van de grootste knelpunten ten behoeve van de meest kwetsbare groep van de bejaarden'.** En dát is dus de concrete beleidsdoelstelling. Noteren we dan meteen, dat het doel niet is 'het wegnemen van . . .', maar 'een sterke impuls te geven tot het wegnemen van . . .'. Een uitermate belangrijk onderscheid, zoals verderop zal blijken. We zijn dan weer terug bij de bekende maatregelen van het vijfjarenplan en hebben weer de schrale grond onder de voeten die door de motie Van Leeuwen weggespoeld leek.

Halve maatregelen

U zult langzamerhand wel de indruk krijgen dat de schrijver van dit artikel nogal kritisch staat ten opzichte van het regeringsbeleid zoals neergelegd in de nota bejaardenbeleid 1970. Niet dat het iets zal uithalen, maar het lijkt mij inderdaad noodzakelijk, onomwonden vast te stellen dat het een slecht stuk is. Niet eens zozeer omdat de aangekondigde maatregelen absoluut onvoldoende zijn — want dit verwijt slaat terug op onze samenleving als geheel die niet bereid is de regering te dwingen om maatregelen te treffen die we ieder in ons eigen loonzakje kunnen narekenen. Maar vooral omdat dit 'beleid' ondersteund wordt met argumenten die ons moeten doen geloven dat wij met zijn allen nog niet zo beroerd zijn voor onze oudere medeburgers. Wij nemen de opgejaagde schapen die overhaast de veilige stal van het verzorgingstehuis willen binnenhollen tegen zichzelf in bescherming door een aantal deuren te sluiten; wij geven ze de echte vrijheid terug door ze te laten kiezen tussen de wachtlijst van het open bejaardenwerk en die van het verzorgingstehuis (waar het ook niet alles is: denk aan de zelfstandigheid!); wij leggen daarvoor met zijn allen in vijf jaar tijd 359 miljoen extra op tafel.

Nu weer even rustig. We moeten vooropstellen, dat lange tijd inderdaad eenzijdig de nadruk gelegd is op het gesloten bejaardenwerk. Dat we hierdoor binnen enkele jaren een overcapaciteit aan verzorgingsbedden (men schijnt daar altijd in bed te liggen) zullen hebben, zoals de regering vreest, is echter niet bewezen en wordt door deskundigen uit de tehuizen-organisaties met cijfers weerlegd. De wijze waarop de regering het argument van de zelfstandigheid hanteert is tendentieus: zelfstandigheid lijkt vereenzelvigd te worden met zelfstandig wónen. Maar als je geen deur meer uitkomt en voor alles afhankelijk bent van anderen heb je in feite meer bewegingsvrijheid in een tehuis dan in eigen woning. Uitgangspunt moet dus zijn: de bejaarde moet die hulp kunnen krijgen die hij nodig heeft. Conclusie: het open bejaardenwerk moet zodanig ontwikkeld worden dat

een bejaarde die zich met enige aanvullende hulp in zijn eigen — eventueel aangepaste — woning kan handhaven deze hulp ook inderdaad ontvangt.
De vraag wordt dan: zijn de maatregelen die de nota aankondigt afdoende om dit te realiseren? Zoals boven gezegd is de huidige doelstelling niet 'het wegnemen van knelpunten' maar 'een sterke impuls tot het wegnemen van . . .'. *En het wordt nu wel duidelijk, dat de regering zich aan deze restrictie zal houden.* Een aanwijzing in deze richting vindt men in de manipulaties rond één van de aangekondigde maatregelen: de uitbreiding van het aantal gezinshelpsters voor bejaarden met 45.000 in vijf jaar. In de nota wordt erkend dat dit getal gebaseerd is op enkele voor het gehele land niet-representatieve onderzoekingen en dat de ontwikkelingen daarom nauwkeurig gevolgd zullen worden en zonodig bij te sturen. Op een onlangs gehouden studiedag van de Centrale Raad voor Gezinsverzorging verklaarde een hoge ambtenaar van het ministerie van CRM, dat er in elk geval niet meer mogen komen dan die 45.000 en dat er maatregelen in voorbereiding zijn om de groei in de hand te houden. Intussen is gebleken dat dit geen loos dreigement was. (Bovendien zijn er aanwijzingen dat de extra uitgaven voor de gezinshulp aan bejaarden voor een deel wel eens gekort zouden kunnen worden op de normale uitgroei van de gezinshulp bij niet-bejaarden. Maar dat is een ander hoofdstuk.) Men hoeft niet met ministers te tafelen om hieruit te concluderen, dat er aan het bedrag dat voor die extra stimulans is uitgetrokken niet te sleutelen valt. Voldoende of niet voldoende, dat is het helemaal.
Laten we dan tegelijk even het volgende vaststellen. **De regering denkt (?) met het stimuleren van het open bejaardenwerk de druk op de bejaardentehuizen te ventileren. De redenering is: wanneer de bejaarde er zeker van kan zijn dat hij kan beschikken over die voorzieningen die hij nodig heeft en op het moment dat hij die nodig heeft, dan zal hij zich niet uit voorzorg laten inschrijven of opnemen in een verzorgingstehuis. Welnu, aangezien het beleid enerzijds gericht is op het afremmen van de bouw van verzorgingstehuizen en anderzijds geen garantie biedt dat het open bejaardenwerk voldoende financiële armslag krijgt, kan men van de bejaarden bezwaarlijk verwachten dat ze zich nu veilig wanen. Wie gelooft daar nu in.**

Overigens, waar komen die 359 miljoen extra vandaan? De nota laat ons hierover niet helemaal in het ongewisse. 'Een ombuiging van het beleid waarbij in plaats van 12.000 bedden per jaar 5000 bedden per jaar zullen gereedkomen levert aan bijstand een vermindering van accres op van bijna *f* 20 miljoen in het eerste jaar tot bijna *f* 100 miljoen na vijf jaar.' (In het concept stond respectievelijk *f* 28 miljoen en *f* 140 miljoen.) Met andere woorden, een zeer aanzienlijk deel van die 359 miljoen 'extra' bestaat uit besparingen op bijstandsuitkeringen ten gevolge van de afremming van de bouw van verzorgingstehuizen. Laten we het een gelukkige samenloop van omstandigheden noemen. Opvallend is hierbij dat de groei van de uitgaven voor het open bejaardenwerk in het kader van het vijfjarenplan gelijke tred houdt met de besparingen aan de andere kant. Zo goed zijn wij nu!
Het zou te ver voeren hier alle maatregelen afzonderlijk te bespreken. Ik wil er alleen nog op wijzen dat de regering met betrekking tot de planning van verpleegtehuizen voor geestelijk gestoorde bejaarden zich ook in deze nota wederom baseert op een allang weerlegd percentage. Het leed dat deze hardnekkige telfout veroorzaakt is zonder meer verschrikkelijk. En tenslotte zij vermeld, dat de vragen en opmerkingen die in het commentaar van de Nederlandse Federatie voor Bejaardenzorg op deze maatregelen — zoals 'ter discussie gesteld' in het Memorandum — geboekstaafd werden voor het merendeel in de hernieuwde presentatie in deze nota onbeantwoord bleven.

Overheid en particulier initiatief
Zoals in het gehele vlak van de maatschappelijke dienstverlening is ook op het terrein van de dienstverlening aan bejaarden de coördinatie een zwak punt. Wanneer men niet bereid is tot samenwerking, zowel binnen het intramurale en extramurale bejaardenwerk afzonderlijk als tussen deze twee werkterreinen, dan kan men geen sluitend geheel van voorzieningen opbouwen. Ook een experiment als het dienstencentrum is dan gedoemd te mislukken. Hier moet overigens direct de constatering op volgen, dat juist in de dienstverlening aan bejaarden de samenwerking op gang aan het komen is. In talrijke plaatsen zijn organisatie- en samenwerkingsstructuren ontstaan met een gelukkige olievlekwerking. Deze initiatieven vertonen nogal grote verschillen. Dit ligt voor de hand, want de situatie verschilt van plaats tot plaats. Het zou dan ook niet verstandig zijn, een dergelijke ontwikkeling van onderop te frustreren door uniforme structuren op te leggen van boven af: zeker niet in een beginstadium. Belangrijk is wel, deze initiatieven te evalueren om modellen te vinden die elders stimulerend kunnen werken.

Gezien het bovenstaande kan men waardering hebben voor het feit dat de nota in de paragraaf 'Organisatorische aanbevelingen' geen gedetailleerd structuurplan schetst. Terecht wordt (op instigatie van de Nederlandse Federatie voor Bejaardenzorg) verwezen naar het ter discussie gestelde 'Memorandum voorbereiding wetgeving maatschappelijk en cultureel welzijn'. Dat de regering overweegt een commissie in te stellen 'met als taak voorstellen te doen met betrekking tot deze organisatorische vraagstukken' hoeft hiermee niet in tegenspraak te zijn. Het ziet er niet naar uit, dat de wetgeving rond zal zijn voordat het vijfjarenplan gerealiseerd is. En als via deze centrale commissie het particulier initiatief ook enige invloed op de uitvoering van dat plan zou kunnen krijgen . . .

Het lijkt namelijk raadzaam, zich te realiseren dat voor de eerste jaren het geld al in nette stapeltjes verdeeld is en dat de centrale overheid maatregelen treft om te voorkomen dat men plaatselijk te enthousiast aan de slag gaat. Men heeft bovendien een fasering opgesteld, omdat de afremming van de bouw van verzorgingstehuizen in de eerste jaren van het vijfjarenplan nog niet zoveel effect heeft en de uitgaven in het kader van de Algemene Bijstandswet bijgevolg nog fors zullen groeien. Deze financiële strategie noodzaakte de rijksoverheid bijvoorbeeld om in lijnrechte tegenspraak met genoemd Memorandum de subsidiëring van de gezinshulp aan bejaarden uit handen van de gemeenten te nemen. Consequent wordt ook de planning overgenomen. Stel dat een plaatselijke Raad voor het bejaardenwerk tot de conclusie komt dat de gezinshulp bij bejaarden direct met 50 pct. uitgebreid moet worden om in de ergste nood aan huishoudelijke hulp te voorzien, dan zal zij met de collectebus de straat op moeten, want dit ziet Den Haag niet zitten. Volgens de laatste oekaze is een uitbreiding van 25 pct. in het eerste jaar echt wel de limiet. Met andere woorden, doordat de regering in het vijfjarenplan een financieel maximum heeft vastgesteld dat niet gebaseerd is op de werkelijke behoeften, moet er tevens een zodanig distributiesysteem ingevoerd worden dat een planning ter plaatse vrijwel nutteloos wordt. En men kan toch moeilijk ontkennen dat één van de belangrijkste doeleinden van coördinatie en samenwerking is (naast verspilling van krachten en financiën) de planning van een sluitend geheel van voorzieningen. Voor de overheid is het daarom te hopen, dat men geen haast maakt met lokale organisatie- en samenwerkingsstructuren. Een boeken-

kast zonder boeken is een leeg statussymbool en zoiets valt op.
Het ontwerp van wet tot wijziging van de wet op de bejaardenoorden moet jammer genoeg een sluitpost vormen op de ruimtebegroting van dit artikel. In feite is dit het sluitstuk van het beleid zoals de nota dit uiteenzet. Met deze wet — eenmaal het parlement gepasseerd: in welke zin 'gepasseerd', dames en heren parlementariërs!? — in handen kan de centrale overheid de uitbouw van het intramurale bejaardenwerk effectief onder controle houden. Hiertoe is de planning binnen de werking van de wet gebracht. Weliswaar belast deze wet in zijn gewijzigde vorm de provinciale overheid met de planning van de maximum-capaciteit (is klaarblijkelijk hetzelfde als het minimum) van het totale aantal bejaardenoorden in haar provincie; maar totdat het plan is vastgesteld — en dat kan jaren duren — verplicht artikel 33 provinciale staten om elke aanvraag door te sturen naar Den Haag. Zodoende is het voor de centrale overheid een peuleschilletje om dit deel van het vijfjarenplan te realiseren (d.w.z. een aantal bouwplannen niet realiseren).
Voor het particulier initiatief in de intramurale sector is er niet veel vreugdevols te vinden in dit ontwerp van wet. Bij de planning wordt het nog wel enigermate betrokken (hoewel minder direct dan het 'Memorandum inzake de wetgeving op maatschappelijk en cultureel welzijn' wenselijk noemt), maar het opnamebeleid wordt helemaal in handen van de gemeentelijke overheid gelegd. Dat met betrekking tot het opnamebeleid een regeling wenselijk was, werd door het particulier initiatief volmondig beaamd. Het heeft daarom in een advies van de Nederlandse Federatie voor Bejaardenzorg een alternatief systeem voorgesteld, dat een goed samenspel tussen overheid en particulier initiatief garandeerde. Het zal nu zaak zijn, dit alternatief, dat door de regering zwijgend van tafel is geveegd, nadrukkelijk aan het parlement te presenteren.

Aan het particulier initiatief worden in de nota heel wat taken toebedeeld. De moeilijkheid is mijns inziens echter, dat de opstellers van dit stuk zich van hun stuk hebben laten brengen door de wetenschap dat er dit bepaalde bedrag te besteden viel. Daardoor hebben ze sommige zaken omschreven zonder in te gaan op financiële regelingen die de uitvoering ervan mogelijk moeten maken. Ten aanzien van andere taken waarvoor wel geld beschikbaar komt hebben ze garanties in moeten bouwen, om te voorkomen dat het particulier initiatief er te veel werk van ging maken en het budget overschreden zou worden. Uiteraard is deze benadering minder geschikt om een evenwichtige visie op de taakverdeling tussen overheid en particulier initiatief te ontwikkelen.

Voor dit commentaar op de Nota bejaardenbeleid 1970 werd als uitgangspunt gekozen de concrete doelstelling, geformuleerd op pagina 4 van de nota. Waar de nota niet voldoet aan de eis van het parlement om het bejaardenbeleid te onderbouwen met een duidelijke visie op de totale problematiek, heeft de commentator mijns inziens het recht om de werkelijke beleidsdoelstelling te isoleren en de daaraan beantwoordende maatregelen extra kritisch te bekijken.
Uiteraard blijven vele zaken daarmee ongezegd. Er staan in deze nota opmerkingen waar men van harte mee in kan stemmen en die tot verdere bezinning uitnodigen. Anderzijds mist men onderwerpen aan welke in het archief van elke bejaardenwerkconsulent een aparte map is toebedeeld. Voor dit moment is de meest belangrijke conclusie, dat zelfs het vijfjarenplan met al zijn beperkingen niet geschikt is om onze bejaarde medeburgers hun korte toekomst met vertrouwen tegemoet te doen zien. 'Overmaken' zou men onder dit huiswerk willen zetten.

B. DROSTE

De reclassering in beweging

Er is de laatste tijd het een en ander gaande in de reclassering. Reeds enkele jaren, eerst in eigen kring, maar een enkele keer ook openlijk naar buiten, was de vraag naar de verhouding tussen de reclassering als hulpverleningsinstituut enerzijds en 'de justitie', als het instituut voor strafrechtspleging en straftoepassing anderzijds, aan de orde gesteld.
In diezelfde tijd was ook de wenselijkheid van een nauwere samenwerking tussen de afzonderlijke (landelijke) reclasseringsinstellingen meer manifest, in het bijzonder gestimuleerd door de grotere openheid die hiervoor bij de Katholieke reclasseringsvereniging was ontstaan, hiermee nauwaansluitend bij de openheid die het Genootschap tot reclassering reeds eerder had getoond. Weliswaar zijn deze instellingen gebundeld in de Vereniging van reclasseringsinstellingen (V.v.R.I.), maar dit overkoepelend orgaan voldeed in zijn toenmalige struktuur niet zo goed als samenwerkingsorgaan.
De besturen bleven lange tijd aarzelend staan tegenover de wens tot samenbundeling die vooral van de zijde van de overheid werd gestimuleerd.
Het waren de professionele werkers in de reclassering die niet konden inzien waarom die plannen tot samenwerking zolang achterwege moesten blijven. Zij waren reeds veel eerder dan de bestuurders in de praktijk van hun werken tot de conclusie gekomen dat in de hulpverlening levensbeschouwelijke aspekten nauwelijks een rol spelen. Zij waren het er — uitzonderingen daargelaten — in eigen (beroeps)kring al veel langer over eens dat aan de verzuiling in het maatschappelijk werk maar weinig voordelen en vele nadelen kleefden. In plaatselijk verband zouden zij hier en daar graag tot overeenstemming komen en gezamenlijk optrekken, maar werden hierin vaak 'van bovenaf' belemmerd.
Een en ander kwam in januari 1970 in een 'open brief' van enige werkers onomwonden tot uiting. Zeer in het kort was de inhoud van deze brief: onbehagen over het uitblijven van concrete samenwerkingsplannen en de vage mededelingen omtrent partiële overleggingen; wens tot eenheid in de organisatie, teneinde optimale hulpverlening, betere differentiatie, versterking van de positie tegenover de overheid en grondige bezinning op de functie van het werk mogelijk te maken. Verder rechtstreekse invloed van de werkers op het beleid.
Korte tijd daarna volgde een brief van de stafmedewerkers bij de centrale bureaus van de instellingen, waarin bovenstaande brief werd ondersteund en vervolgens enige strukturele voorstel-

len werden gedaan als volgt: (1) opheffing van de afdelingsbesturen, (2) herstrukturering van de bestaande verhouding tussen hoofdbesturen en professionele werkers (beleid t.a.v. het uitvoerende werk te bepalen door bestuursleden èn professionele werkers tesamen) en (3) opheffen van de V.v.R.I. in de toenmalige struktuur.
Op de brieven hebben de reclasseringsinstellingen in april en mei van dit jaar, zij het met accentverschillen in het algemeen positief gereageerd. Ook de mogelijke opheffing van de eigen instelling werd in hun intentieverklaringen voorzien. Alleen het Leger des Heils meende zich op grond van de eigen aard van zijn werk van een zo ver gaande conclusie te moeten distantiëren.
Op een landelijke vergadering op 2 juni 1970, waar een zeer groot aantal reclasseringswerkers op uitnodiging van het actiecomtié aanwezig waren, met het doel om de consequenties van de open brieven onder ogen te zien, bleek een aantal werkers tot scherpere conclusies te komen dan het actiecomité als resoluties had voorgesteld. In die gedachtengang speelde een zich geheel losmaken van justitie een speerpuntachtige rol. Centraal in de opdracht van de reclassering staat het helpen van de client, onafhankelijk van het justitiële apparaat. In de spontaniteit van het bijeen zijn als aktiegroep werd ook deze resolutie met meerderheid van stemmen ondersteund.
De verdere verklaringen kwamen in het kort neer op:

- voortzetting van de actie, die in handen werd gegeven van (en aanvaard door) de Ned. vereniging voor maatschappelijk werkers (NVMW);
- de noodzaak van een groeiproces naar een organisatorisch verband voor het uitvoerende werk, onder deskundige begeleiding en met een maximum aan inspraak van de werkers;
- afschaffen van de (gedrags) rapportage over clienten aan justitie;
- een aktie, samen met de vakbonden, om overheid en andere werkgevers van discriminatie van delinquenten te doen afzien.

Het zal de lezer zijn opgevallen dat in deze verklaringen voorbijgegaan wordt aan het ernstige tekort aan uitvoerende reclasseringswerkers en aan verbetering van de salarissen. Daar ging het in deze actie niet in de eerste plaats om, hoewel de onderwaardering voor het beroep van maatschappelijk werker wel degelijk in de discussies betrokken werd. In de diverse instellingen zijn, zij het niet alle op dezelfde wijze gestruktureerd, commissies van werknemers en commissies van overleg voor rechtspositie-aangelegenheden (soms personeelsraad genoemd) werkzaam.
Het Genootschap tot reclassering is hier het verste in en had reeds enkele jaren regelmatig contact met de centrale van vakbonden.
Sinds kort zijn er vergaderingen gehouden van deze commissies om tot gezamenlijke standpunten te komen en deze bij de overheid in te brengen. Gestreefd wordt thans naar een overleg tussen deze personeelscommissies en de vakbonden met het oog op het reeds tot standgekomen (C.O.A.R. Centraal overleg arbeidsvoorwaarden reclassering).
De aktiviteiten van de werkers beginnen via de pers ook door te dringen tot lezers van dagbladen. Dit is ondermeer in de hand gewerkt door uitlatingen door de president van een van de strafkamers van de rechtbank in Den Haag bij de beëdiging van een (nieuw benoemde) reclasseringsambtenares. Termen als 'blamage' en 'doldraaien' die in het bijzonder op de jonge beroepswerkers sloegen gaven tot menig afkeurend commentaar in de dagbladen aanleiding.
In september had een ontmoeting plaats tussen vertegenwoordigers van de NVMW en die van het ministerie van Justitie (waaronder de staats-secretaris en de hoofden van de afdelingen kinderbescherming en reclassering) als gevolg van de eisen die in een resolutie van de vereniging op 12 juni — n.a.v. een bekend voorval in de kinderbescherming — als volgt waren vastgelegd: '. . . dat de minister voorwaarden zou scheppen op grond waarvan maatschappelijk werkers, werkzaam in instellingen onder beheer van (gesubsidieerd door) justitie, naar de maatstaven van hun beroep zouden kunnen bijdragen aan de hulpverlening van clienten'. Naar de bevinding van de verslaggever (in het blad van de vereniging) was het niet zo zeer een gesprek als wel een confrontatie van twee denkwerelden. De gedachtengang dat maatschappelijk werkers als beroepspersonen, een eigen verantwoordelijkheid hebben, achtte men van justitiezijde onjuist. Kern van de zaak, waartoe men slechts moeizaam kwam, was dat er duidelijkheid zal moeten komen in de bedoelingen die Justitie heeft met het maatschappelijk werk in aan justitie gebonden kaders.
Hoe is de funktie van de rechtstoepassing te rijmen met de funktie van het maatschappelijk werk in de samenleving? Van justitiezijde wilde men wel eens — exact geformuleerd — weten wat onder het begrip hulpverlening moest worden verstaan.
Van de zijde van de beroepsvereniging vond men het wel een moeilijk gesprek, maar niet uitzichtsloos. Een volgende ontmoeting, na wederzijds nadere studie over het op zich genomen huiswerk', zou over een paar maanden kunnen plaats hebben.
De begroting voor Justitie voor 1961 — en in het bijzonder de Memorie van toelichting daarop — heeft het bestuur van de V.v.R.I. aanleiding gegeven om een uitvoerig commentaar samen te stellen, dat op 22 oktober jl. naar de leden van de Tweede Kamer is gezonden.
In dit stuk worden in de eerste plaats enige opmerkingen gemaakt met betrekking tot het bepalen van keuzen binnen het spanningsveld van orde en vrijheid en het rechtshandhavend optreden zoals die van de zijde van Justitie thans wordt voorgestaan. Er wordt op gewezen dat reakties van bevolkingsgroepen, die als regel een agressief karakter dragen en overtreding van strafwettelijke bepalingen impliceren, hun oorzaak vinden in maatschappelijke structuren die (thans meer dan voorheen) verzet oproepen. (Voorbeelden: toenemende productie, leidend tot consumptiedwang en verandering in opvattingen over sexualiteit). In al deze gevallen is sprake van **structuurvervuiling.**
Soms worden deze reacties voorafgegaan door een bewustwordingsproces, gericht op structuurverandering; soms gaat het om meer spontane trotseringen van overigens als gegevenheden ervaren structuren.
Dat is wat anders dan wat de minister aanduidt als: 'toenemen van bruut geweld'. Dat zou dan duiden op kwaadwillige actie, terwijl aan de mogelijkheid van de besproken reacties op structurele dwang voorbij wordt gezien. Symptoombestrijding door middel van gewelddadige handhaving van recht en orde, moge soms nuttig en zelfs noodzakelijk zijn, maar de vermoedelijke oorzaken worden hiermede ongemoeid gelaten. Dat is bepaald onbevredigend.
Beter zou zijn dat Justitie, op zoek naar de juiste weg in het spanningsveld tussen orde en vrijheid, een beleid zou ontwikkelen dat aansluit op een welzijnsbeleid, waarbij ook andere ministeries betrokken zijn. De overheid dient in een constructieve dialoog te geraken met degenen, die op bepaalde terreinen structuurverandering nastreven om zodoende de polarisatie van standpunten te verminderen.
'De praktijk van het reclasseringswerk wijst uit dat het tariefmatig reageren op misdrijven — aan welk kader de reclassering als regel is gebonden — in een groot aantal gevallen de weg naar conflictoplossing eerder blokkert dan plaveit'. Aldus eindigt dit deel van de brief.
Vervolgens worden enige concrete onderwerpen onder de loep genomen. Over de voorlichtingsrapportage bestaat

verschil van denken bij Justitie (beter beslissen over al of niet vervolging, alsmede over de dosering van de strafmaat) en bij de reclassering (hulp bieden bij relationele problemen, ondermeer ontstaan door het plegen van een strafbaar feit en door de bemoeienis van de justitie — stresssituatie —, waarvan de voorlichtingsrapportage een onderdeel vormt).
In de particuliere reclassering is men van mening dat de hulpverlening in de perioden vóór en na het vonnis één doorlopend proces behoort te zijn. Vandaar dat bezwaar wordt aangetekend tegen het voornemen van de minister om, ter leniging van de overbelasting in het werk, **rijks**reclasseringsambtenaren tijdelijk in te schakelen voor het doen van voorlichting. Deze hebben immers geen clienten in de periode **na** hun vonnis. Andersom, nl. deze rijksambtenaren tijdelijk ter beschikking stellen van de instellingen, zodat zij de relatie met hun clienten niet kort na het begin weer behoeven af te breken, ware beter geweest.
Verder worden in het stuk bezwaren aangevoerd tegen het nog altijd strafbaar stellen van exhibitionisme (van schadelijkheid van dit gedrag is immers geen sprake), tegen de resocialisatiebelemmeringen die een 'verklaring omtrent het gedrag' en ook het paspoortenbeleid (soms inhouden van paspoorten) voor ex-delinkwenten met zich meebrengen.

In het stuk wordt ook nog de wenselijkheid van het totstandkomen van een rijkscompensatiefonds ten behoeve van misdrijven ter sprake gebracht. Hetgeen over dit onderwerp wordt gezegd maakt eerlijk gezegd een nogal povere indruk en daar zullen onze volksvertegenwoordigers weinig mee kunnen doen.
Binnen afzienbare tijd zal een werkstuk van onze sectieraad reclassering van Humanitas over dit onderwerp het licht zien, waaruit dan zal blijken hoeveel aspekten er wel niet aan dit onderwerp vastzitten.
Het ware wellicht verstandig geweest om niet al te veel onderwerpen in dit stuk te verwerken, vooral als ze slechts summier behandeld kunnen worden.
Dat in deze brief nog een uitvoerige (laatste) paragraaf gewijd is aan de situatie van het beroepswerk en de voor salariëring en apparaatskosten uit te trekken *subsidiebedragen* achten wij terecht. Het zou wat te ver voeren om de vele problemen met de personeelssituatie in de reclassering uitvoerig weer te geven. Laten we volstaan met een zin te citeren: 'Gelet op de enorme achterstanden die nog bestaan in de hulpverlenende bejegening van de clienten mag echter niet worden gerekend op een goedkoper worden van het reclasseringsapparaat. Er blijft met andere woorden behoefte bestaan aan een stuwend subsidiebeleid van Justitie.'

Laten we hopen dat met de in deze (openbare) brief naar voren komende gezichtspunten de aandacht krijgen die zij verdienen, hoewel we betwijfelen of dit stuk de Tweede kamerleden wel voldoende 'op het lijf' geschreven is.

P. E. Hutte

Ook een stenciltje is belangrijk

. . . niet alleen om de ideeën van een of andere aktiegroep uit te dragen, maar ook om een stukje hulpverlening te verrichten. In dit geval kan je zelfs spreken van hulpverlening die erop is gericht moeilijke toestanden te voorkomen.
Het door de NVSH uitgegeven Stenciltje (de tekst is van Herma Vergouwe) zou overal voor de grijp moeten liggen, zoals bijvoorbeeld in kantines, clubhuizen, wijkcentra, maatschappelijkwerk bureaus.
Wat is er dan zo bijzonder aan? Dat is dat het een handleiding is om zwangerschap te voorkomen. en allemaal op één stenciltje in plaats van een groot dik boek, dat toch niemand leest, helaas.
Het stenciltje kan besteld worden bij de NVSH, Postbus 64, Den Haag.

Onderzoek naar problemen in normale gezinnen van jonge mensen

Het onderzoek is verricht door het Instituut voor psychologisch marktonderzoek te Schiedam. Ondervraagd werden 150 echtparen, korter dan vijf jaar getrouwd. Wat conclusies:

— 90 pct. van de ondervraagden vindt het eigen huwelijk, ondanks friktiepunten, geslaagd.
— Niemand vindt dat het huwelijk al is mislukt.
— 30 pct. was blij te trouwen o.m. om onder het juk van de ouders weg te komen.
— 10 pct. van de huwelijken was gedwongen.
— 57 pct. van de vrouwen hadden aanpassingsmoeilijkheden op sexueel gebied.
— een groot deel van de vrouwen vereenzaamt.
— een derde deel van de vrouwen vindt dat ze te weinig mensen zien en te veel aan huis is gebonden.
— 46 pct. startten hun huwelijk met inwoning die gemiddeld 1½ jaar duurde.
— een derde deel van de vrouwen werkte en de helft van de nietwerkenden wilde dat wel doen, maar er waren nogal wat mannen die daar iets op tegen hadden.
— moeilijkheden in het jonge huwelijk worden opgelost door de partners zelf maar ook wel door ouders; zelden deed men een beroep op de beschikbare professionele instanties.

Een voorzichtige eindkonklusie: huwelijk en gezin bieden veel, maar voor velen niet genoeg. De voorbereiding schiet maatschappelijk gezien, in meer dan één opzicht te kort en huwelijk en gezin worden voor velen klaarblijkelijk gekenmerkt door afwezigheid van alternatieven.
'Problemen onder jonggehuwden' Staatsuitgeverij Den Haag. Prijs *f* 16,—. Verkrijgbaar bij de boekhandel.

Uit en over de Memorie van Toelichting op de begroting van het Ministerie van CRM voor het jaar 1970

Telkenjare kijken we weer met spanning uit naar de begroting van het Ministerie van C.R.M. onder het motto: wat hangt ons nu weer boven het hoofd.
Het valt dit jaar wel mee, omdat er voordat de begroting verscheen al een Memorandum over de Wetgeving op het Maatschappelijk en Cultureel welzijn was verschenen en er was ook al aangekondigd, dat er een wijziging van de Wet op de Bejaardenoorden op stapel stond. Bovendien wordt in de Memorie van Toelichting op de begroting aangekondigd, dat er een aparte nota Bejaardenbeleid verschijnt en dat die een aparte behandeling zal krijgen in de Kamer.
De wijziging op de Wet Bejaardenoorden, die inmiddels is verschenen komt feitelijk neer op een geheel nieuwe wet. Opmerkelijk is dat zowel in deze wetswijziging als in het Memorandum over de Wetgeving de overheid een heel grote vinger in de pap krijgt. Sommige beweren zelfs, dat het niet gaat om één grote vinger maar om twee grote handen.
Allereerst nu echter enkele citaten uit de Memorie van Toelichting. De minister heeft het woord:

Uit de inleiding:

'De ondergetekende is, in de periode waarin zij zich met welzijnsvraagstukken heeft beziggehouden, steeds meer tot het inzicht gekomeen dat een nieuwe en belangrijke fase is ingetreden in het maatschappelijk en culturele leven. Zij acht het zelfs waarschijnlijk dat de veranderingsprocessen welke zich thans aan ons voordoen, wellicht in betekenis gelijkwaardig zullen blijken te zijn aan die historische gebeurtenissen en processen welke leiden tot het ontstaan van de parlementaire democratie en van de industriële maatschappij. Er voltrekt zich een logische ontwikkeling wanneer na de totstandkoming van de politieke mondigheid en de sociale zekerheid — ook al is deze laatste nog niet geheel voltooid — een streven doorbreekt om op basis van de mogelijkheden welke de democratie en de welvaart bieden, het welzijn — hier meer bedoeld in zijn niet-materiële aspecten — voor de gehele bevolking te realiseren. Bij deze 'doorbraak' blijkt dat, evenals bij de opkomst van de democratie en het industrialisme, vele van de bestaande maatschappelijke waarden en normen problematisch zijn geworden. Voor overheden en particuliere organisaties die hun beleid in een dialoog met de bevolking vorm willen geven, wordt hierdoor het gesprek vaak bemoeilijkt. Daarnaast neemt de roep om meer inspraak op vele terreinen in onze samenleving toe. Niet het minst komt dit tot uiting op gebieden van maatschappelijk en cultureel welzijn. Op zichzelf is dit een positief te waarderen verschijnsel waaruit kan worden afgeleid dat de bevolking een grotere belangstelling dan vroeger heeft voor het eigen woon- en leefmilieu en de situatie waarin andere categorieën van de bevolking verkeren. De ondergetekende vraagt zich echter af of bij het verlangen naar meer inspraak van de burger of van groepen van de bevolking, niet te veel twee andere begrippen uit het oog worden verloren nl. de participatie en de zelfwerkzaamheid.
De realisering van de participatie, inspraak en zelfwerkzaamheid, kan het beste geschieden op het niveau van de lokale samenleving. Daar immers worden mogelijkheden en tekortkomingen t.a.v. het zich welbevinden direct ervaren. Daarom heeft de ondergetekende steeds de decentralisatie in haar beleidsvoering voorgestaan.
De ondergetekende acht het van groot belang dat voor een meer systematische ontplooiing van het maatschappelijk en cultureel welzijn wettelijke regelingen tot stand komen.
Subsidieregelingen hebben als beleidsinstrument slechts een beperkte werking. Wettelijke regelingen zijn daarentegen meer geëigend om een beleidsvoorbereiding en uitvoering te bewerkstelligen welke zijn gebaseerd op de hiervoor aangegeven uitgangspunten, te weten: participatie, inspraak en zelfwerkzaamheid.'

Enig commentaar

Ik heb altijd wat moeite met cultuur filosofische beschouwingen van tijdgenoten. Ik wil echter direct aannemen, dat dat aan mij ligt. Over deze beschouwing dus verder geen kwaad woord.
Anders komt het een beetje te liggen als de logica in zo'n stuk geweld wordt aangedaan. Naar mijn idee is dat het geval in de volgende alinea:
'De realisering van de participatie, inspraak en zelfwerkzaamheid, kan het best geschieden op het niveau van de lokale samenleving. Daar immers wor den mogelijkheden en tekortkomingen t.a.v. het zich welbevinden direct ervaren (en dan komt de gevolgtrekking). Daarom heeft de ondergetekende steeds de decentralisatie in haar beleidsvoering voorgestaan.'
We hebben hier naar het mij voorkomt te maken met een constructie waarvan zowel de overweging als de conclusie nergens opslaan en dus verwezen dienen te worden naar het archief waar zich een lade bevindt met het opschrift: Kretologie. Een voorbeeld om dit te illustreren.
Laten wij voor de aardigheid eens aannemen, dat ik lijdende ben aan een ongelukkig huwelijk. Dan is er iets mis met mijn welbevinden dat zal niemand ontkennen. Ik lijd er immers aan. Dat ik dit lijden direct ervaar in mijn eigen woon- en leefmilieu, is zeker waar. Maar als ik een dagje naar Rotterdam ga of naar een andere mooie stad, dan ben ik nog evenzeer lijdende. Dat inspraak op het niveau van de locale samenleving aan dat lijden iets zou veranderen vermag ik niet in te zien en dat de Minister in haar beleidsvoering de decentralisatie steeds heeft voorgestaan is in deze mijn fictieve situatie nauwelijks van enig nut te noemen. Om eens een ander voorbeeld bij de kop te nemen: Als er ergens in Nederland ondrinkbaar water uit de kraan komt omdat enige Duitsers een grote hoeveelheid vergif in de Rijn hebben gestort en daarvoor door de rechtbank in Kleef (Westfalen) met 7 maanden voorwaardelijk worden bestraft, dan lijkt mij de inspraak op lokaal niveau alleen mogelijk over de vraag: drinken we of drinken we niet, maar dat is het dan wel zo ongeveer, want om het euvel werkelijk te verhelpen en voor de toekomst te voorkomeen zijn heel andere maatregelen op heel ander niveau noodzakelijk.
Nu is dat allemaal natuurlijk niet zo erg belangrijk, maar je moet er wel voor oppassen dat mensen iets voor waar gaan houden omdat het zo vaak wordt gezegd. Als het bovendien nog door een minister wordt gezegd is het helemaal opletten geblazen. Maar nu weer naar de Memorie van Toelichting.
'Tenslotte deelde ondergetekende nog het volgende mede. Bij de behandeling van de begroting voor het dienstjaar 1970 is door de Staten-Generaal de vraag aan de orde gesteld over de eventuele instelling van een beroepscommissie ten behoeve van de gesubsidieerde organisaties.
Zolang voor een groot deel van het werkterrein van haar departement nog geen wettelijke regelingen bestaan, zou een dergelijke beroepscommissie meer zekerheid kunnen verschaffen aan de instellingen met betrekking tot de uitvoering van het subsidiebeleid.
De ondergetekende heeft de kwestie in studie genomen en hoopt in enkele maanden een beroepscommissie van beperkte samenstelling in het leven te kunnen roepen.'

Maatschappelijke ontwikkeling

'Ook wordt studie gemaakt van de samenhang van de samenlevingsopbouw met vraagstukken van ruimtelijke ordening en bestuurlijke organisatie, onder meer met het oog op een zo goed mogelijk ontwerpen van ressorten voor het sociale en culturele welzijnsbeleid. Voorts wordt bezien, of alternatieve modellen voor de maatschappelijke dienstverlening kunnen worden ontwikkeld,

keld, welke tot een doeltreffender functionereen van deze dienstverlening kunnen leiden.'

'Samenwerkingsorganen

In de ondehavige nota wordt met name voor organen van samenwerking aangegeven onder welke voorwaarden en omstandigheden de mogelijkheid wordt geboden om met behulp van rijkssubsidie eventueel aan de samenlevingsopbouw bij te dragen. Het staat de belanghebbenden uiteraard geheel vrij om van de hier geboden gelegenheid gebruik te maken. In de begeleidingsbrief bij de genoemde nota is verzocht om reeds vroegtijdig kennis te nemen van projecten, passend in de aangegeven experimentele opzet. Tevens is aan een aantal instanties gevraagd om hun zienswijze op deze nota te mogen vernemen.

Uit de inmiddels binnengekomen reacties is duidelijk het belang van een experimentele opzet gebleken. Er bestaat kennelijk behoefte om zowel in organisatorisch opzicht als met betrekking tot de wijze van uitoefenen van beide hoofdfuncties langs geleidelijke weg naar nieuwe vormen te zoeken.

'Maatschappelijke dienstverlening

Geconstateerd kan worden dat er in het denken over de organisatorische vormgeving geleidelijk een zekere voorkeur naar voren komt voor een horizontale structuur. Dit geschiedt mede in het belang van de client.

Bij een dergelijke organisatievorm worden werkzaamheden, welke aan elkaar verwant zijn en elkaar derhalve kunnen aanvullen in een organisatie samengebracht. Deze voorkeur voor de horizontale organisatievorm geldt echter niet voor iedere werksoort. Aktiviteiten namelijk ten behoeve van een bepaalde categorie (b.v. zwakzinnigen) lenen zich vaak beter voor een andere organisatiestructuur. Daarbij wordt gedacht aan de zgn. vertikale structuur waarbij iedere werkvorm een eigen organisatie heeft vanaf het plaatselijk tot en met het landelijk niveau. Het blijkt ook uit de circulaire welke m.b.t. de samenwerkingsorganen werd gepubliceerd. Het uitvoerend werk kreeg daarmede ook de mogelijkheid zijn eigen leiding ('management') te regelen. De vrijheid van keuze voor de samenwerkingsorganen wordt in genoemde circulaire met nadruk gesteld. Bovendien werd op de mogelijkheid gewezen van een gemeenschappelijke leiding voor verschillende werkzaamheden die elkaar aanvullen.

In de naaste toekomst zullen de subsidiemogelijkheden voor management en de administratieve apparatuur meer expliciet in de verschillende subsidieregelingen moeten worden opgenomen. Daarnaast zullen er bepalingen moeten komen om de aanstelling van managers voor gecombineerde werkvormen mogelijk te maken. In hoofdstuk I van deze memorie werd reeds medegedeeld dat een aantal voorzieningen uit het Financiële Verhoudingsbesluit zal worden gelicht. Het bedrag dat tot nu toe voor deze voorzieningen in het gemeentefonds werd gestort zal voortaan op de Rijksbegroting worden geplaatst

Als gevolg daarvan worden de subsidiepercentages verhoogd. Bovendien zullen er regelingen worden getroffen met betrekking tot de informatie en de advisering van gemeentebesturen over subsidie-aanvragen van in hun gemeenten gevestigde instellingen. Zoals hiervoor reeds werd opgemerkt zal hierover ook nog overleg worden gepleegd. Deze centralisatie van financiering, maar ook de behoefte de verschillende verantwoordelijkheden ten aanzien van de dienstverlening af te bakenen en vast te leggen, versterkt de wenselijkheid de verhouding tussen Rijk, gemeente en particulier initiatief nader wettelijk te regelen.'

'Wetgeving

Bij het opstellen van het Memorandum is er rekening mee gehouden dat afzonderlijke sectoren aparte wettelijke voorzieningen kunnen eisen. De onder getekende overweegt thans om het terrein van de maatschappelijke dienstverlening nader wettelijk te regelen.

Uiteraard zullen bij een wetgeving op de maatschappelijke dienstverlening de uitgangspunten van de wetgeving op het cultureel en maatschappelijk welzijn in acht worden genomen. Een aparte wetgeving is alleen nodig voor zover dit specifieke elementen betreft welke de maatschappelijke dienstverlening raken. Dit geldt ook voor de rechtspositie van het personeel, het toezicht enz.

Bij de wettelijke regeling van het uitvoerend werk staan de ondergetekende twee grote werkterreinen voor ogen. Allereerst denkt zij aan het regelen van al die diensten, die op lokaal niveau zo dicht mogelijk bij de bevolking moeten worden aangeboden om ze optimaal bereikbaar te maken.

De volgende voorbeelden mogen duidelijk maken wat de ondergetekende hierbij voor ogen staat.

1. De gezinsverzorging;
2. de bejaardenhulp;
3. andere vormen van concrete hulpverlening;
4. het algemeen maatschappelijk werk, in het bijzonder waar het daarbij gaat om concrete advisering, bemiddeling, advies en verwijzing;
5. de huishoudelijke voorlichting en eventueel andere vormen van voorlichting.

Het gaat hierbij om die voorzieningen die zich richten op de mens in zijn functioneren in het dagelijks leven en op zijn relaties van meer zakelijke aard met de samenleving.

Voor wat betreft de gezamenlijke presentatie van dit uitvoerend werk aan de bevolking wordt gedacht aan algemene dienstencentra die wijksgewijze zouden kunnen worden opgezet. Men zou in dit verband kunnen spreken van service-instituten voor gezinnen en alleenstaanden.

Ten tweede denkt de ondergetekende aan het regelen van de vormen van psycho-sociale hulpverlening.

Hierbij kan o.m. worden gedacht aan de volgende voorbeelden.

1. De advisering in huwelijks- en persoonlijke moeilijkheden, zoals deze geregeld is in de regeling voor bureaus voor levens- en gezinsvragen;
2. het maatschappelijk werk, voor zover het hierbij gaat om meer agogische activiteiten;
3. vormen van gespecialiseerd maatschappelijk werk;
4. de telefonische hulpdiensten;
5. de voorlichting aan verloofden en jonggehuwden welke thans subsidiabel is in het kader van de regeling voor bureaus voor levens- en gezinsvragen;
6. de gezinsvoorlichting van de Stichting Kinderverzorging en Opvoeding, waarin elementen voor de uitgroei tot volwaardige ouder-scholing aanwezig zijn.

De Staatssecretaris en ondergetekende zijn voornemens over de gedachtenontwikkeling in de loop van dit jaar nog het overleg te openen met de Nationale Raad voor Maatschappelijk Welzijn en met de andere daarvoor in aanmerking komende adviesinstanties.

Er stond in de Memorie van Toelichting nog wel het een en ander dat u in de hierbovengenoemde citaten niet terugvindt, over kunst en in het bijzonder scheppende kunst, over oudheidkunde en natuurbescherming, over volksontwikkeling en recreatie, waaronder radio, televisie en pers, over bijstand en nog veel meer, maar men moet zich nu eenmaal weten te beperken. Even willen we toch nog stilstaan bij het stuk over de wetgeving. Er wordt zo maar even heel voortvarend een wet op de maatschappelijke dienstverlening aangekondigd. Op zichzelf is daar al heel wat over te zeggen, maar dat komt nog wel eens bij een andere gelegenheid. Nu alleen dit.

Uiteraard, zegt de Minister, zullen bij een wetgeving op de maatschappelijke dienstverlening de uitgangspunten van

de wetgeving op het cultureel en maatschappelijk welzijn in acht worden genomen. Dit vind ik een hele goede. Want die uitgangspunten zijn in juni van dit jaar verschenen in het zgn. Memorandum. De bedoeling is nu dat in allerlei kringen dit Memorandum bediscussieerd zal worden en dat middels inspraak, participatie en zelfwerkzaamheid, de Minister van de bevolking te horen krijgt wat de bevolking van de uitgangspunten in het Memorandum denkt.
Het volk is nu druk bezig om zich te bezinnen en zich te beraden. De Minister wacht nu af wat de resultaten van dit beraad en die bezinning zullen zijn en daarna zal zij de stem des volks gehoord hebbende de uitgangspunten definitief vaststellen. Alleen daar kan nog wel een jaartje overheen gaan. Niettemin zal er nu reeds rekening worden gehouden bij de opstelling van een wet voor de maatschappelijke dienstverlening mèt die nog niet bekende uitgangspunten.
Dit nu lijkt mij een zeer bijzondere interpretatie van de stelling dat regeren vooruitzien is.

T. VAN GROOTHEEST

De brochure 'Bejaardenwerk, waarom en hoe?' is weer verkrijgbaar op het Centraal Bureau.
De prijs is voor Humanitas-leden ƒ 1,75 (incl. portokosten), voor anderen ƒ 2,75 (incl. portokosten). Bestelling door storting van het bedrag op postgironr. 582.000 t.n.v. Centraal Bureau Humanitas te Amsterdam, J. W. Brouwersstraat 16.

Kindertehuis ellinchem

Ellinchem kamt met het probleem dat er meer jongens worden aangeboden dan er plaatsen zijn, terwijl het aanbod van meisjes juist te gering is.
Het handhaven van het evenwicht tussen jongens en meisjes is een voorwaarde voor coëducatie in een tehuis, waardoor de open meisjesplaatsen ook niet door jongens bezet kunnen worden.
Mocht u daarom in uw werk te maken krijgeen met e.v.t. uithuisplaatsing van meisjes, dan is het wellicht nuttig te overwegen of Ellinchem past in de doelstelling die u met uithuisplaatsing beoogt.
Het gaat om meisjes tussen de 4 en 13 jaar. Voor nader overleg 'Ellinchem' telefoonnr. 08330 - 9119.

Buitengewoon vreemd

is het, dat 'men' (het zogenaamde publiek, de familie of zelfs soms vrienden) zo graag de persoon, die iets zegt of iets schrijft, associeert met het onderwerp. Literatuur-bedrijvers kennen dat al langer. Is de hoofdpersoon iemand, die nogal aan de fles is, dan zal de schrijver dat ook wel (geweest) zijn. Gedichten over de liefde en 'men' denkt dat de dichter het allemaal lijfelijk beleefde.
In bepaalde beroepen wordt het misschien niet helemaal op het lijf van de beroepsmatige geplakt, maar dan toch wel op het hoofd. Wie zich bij voorbeeld een beetje weert op het gebied van homofilie, hoort vrij regelmatig de aarzelend uitgesproken vraag: 'Maar . . . eh . . . ben je dan ook . . . eh . . . ?'
Daar heb ik meestal een ijzersterke wedervraag op, die het tot dusver goed deed: 'Majoor Bosshardt werkt al jaren met prostituées, is zij dan ook een hoer?' Natuurlijk gaat dit ergens mank, want ten eerste is zij inmiddels Luitenant-Kolonel bij het Leger des Heils en ten tweede ligt voor mij een prostituée toch iets anders dan een homofiel.
Maar die 'men' veegt alles wat 'anders' is op één hoop en wat erger is: als het niet te vegen is, dan slaan ze het er eventueel wel op. Meestal met woorden (en/of Bijbelteksten) soms ook letterlijk. Vrijwel geen misdrijf roept zóveel agressie op als een zedenmisdrijf. Vrijwel geen sexgebeuren ontmoet zóveel weerstanden dan de sex anders dan recht-toe-recht-aan mannetje op vrouwtje, beide meerderjarig en liefst gehuwd of tenminste degelijk verloofd.

Wie beroepshalve te maken krijgt met zaken als homofilie, pedofilie, exhibitionisme, incest of prostitutie komt er al gauw achter, dat het met het anderszijn heel anders ligt. Dat het ten eerste mensen zijn en ten tweede mensen, zoals 'iedereen' er een of meer in zijn of haar omgeving kan hebben, in de familie zelfs, want geloof het of niet: elke pedofiel, prostituée enz. heeft familie en omdat ze nu eenmaal uit alle lagen van de bevolking komen, kan iedereen ze in familie of omgeving hebben.
Makkelijk gezegd, lag het maar zó eenvoudig. Juist die omgeving kan de 'dader' zo regelrecht de grond in boren en praat dat maar eens recht. En vervelender nog: wie ermee of ervoor werkt, krijgt privé dan ook nog vaak dezelfde clichés — vooroordelen — afwijzingen opgelepeld. Uitleg is vermoeiend (er is zo'n lange achtergrond) en verdediging is verdacht: 'Je praat het allemaal maar goed. Je bent er kennelijk vóór. Stel je voor, dat we allemaal maar . . .'
Helaas waren er tot voor kort nog maar weinig duidelijke en 'voor iedereen' aannemelijke geschriften op dit gebied. Of het was zwaar wetenschappelijk gedoe óf het was vage leuterpraat, waar noch opvoeders, noch helpers, laat staan 'omgeving' veel houvast aan hadden voor de directe uitleg (verdediging) in deze materie.
Daarom is het goed, dat Humanitas het boekje 'Gewoon bizonder' uitgaf. Het is voor 'insiders' van een adembenemende helderheid en voor 'outsiders' van een verbluffende eenvoud.
Het bespaart de hulpverleners een zee van geduldige verklaringen, hetzij bij het werk, hetzij privé en het geeft de omgeving van degene, die geholpen wordt, weliswaar laat maar dan toch eindelijk, enig of zelfs veel begrip en inzicht.
Persoonlijk vond ik het boekje niet alleen een 'hebbertje', maar vooral ook een 'weggevertje'. Voor de prijs van een gemiddelde doos chocola (waar je toch maar dik van wordt en beroerde tanden van krijgt) en dan nog van een formaat, dat in elke brievenbus past.
Heerlijk. Eindelijk eens niét met Freud op de analyse-bank, niét met dogma's op de vuist. Niét meer in aanmerking komen voor een gouden plaat op het eerstkomende maatschappelijk werk-festival wegens duizend keer hetzelfde zeggen op almaar een nieuwe toon. Niét meer aan nevenstaanden uitleggen, dat het werken-vóór iets anders is dan een laat-ze-het allemaal-maar-doen.
(Stel dat we álle voor-oordelen en misverstanden eens konden uitroeien met één boekje. Dan konden we ons mooi laten omscholen binnenkort, maar zo optimist ben ik ook weer niet.)
Het lijkt me buitengewoon vreemd, dat dit boekje 'Gewoon bizonder' zijn weg (onze weg) niét zou vinden en zijn werk (ons werk) niét zou doen.
Op naar de tiende druk, zou ik zeggen. ('Al een boek, druk of klad van Humanitas gehad?')

HERMA VERGOUWE

Enige korte beoordelingen van de publikatie 'gewoon bizonder'

* In het 'Vrije Volk' schreef Anneke Bouwman ondermeer:
'Die 3000 exemplaren lijken mij veel te weinig. Talrijke ouders weten óók niet precies wat pedofilie is of wat een exhibitionist drijft. Hoe zouden zij ook als . . . deskundigen in wording nog een boekje nodig hebben? . . . Het boekje is daar goed informatief over. Het zou dus niet alleen besteld moeten kunnen worden, maar gewoon in elke boekwinkel te koop moeten liggen.'

* Mr. F. Kuitenbrouwer in het 'Algemeen Handelsblad':
'. . . hoe staat het met de ontmoeting van "de andere" in het gewone leven? Aan deze vraag is "Gewoon bizonder" gewijd . . . De schrijvers hebben zich moeite gegeven hun betoog af te stemmen op een brede kring van geïnteresseerden . . . De bundel is vrij sterk toegesneden op de hulpsituatie, enigszins ten koste van een breed-maatschappelijke benadering . . . Dit doet overigens weinig af aan de waarde en zakelijkheid van de geboden informatie . . .'

* Uit een korte beschouwing in 'De nieuwe linie':
'. . . kan dit boek gelden als een van de beste en progressiefste op dit gebied . . .'

* Een katholiek priester schreef ons:
'. . . Naar mijn oordeel kunnen auteurs en werkgroep volkomen gerust zijn over deze publikatie. Ik heb in mijn pastoraat té veel ellende gezien en meegemaakt, rechtstreeks en onrechtstreeks, naar aanleiding van "abnormaal" sexueel gedrag, om niet iedere doordachte publikatie op dit terrein van harte toe te juichen. Dit temeer omdat er tegenover dat zgn. "abnormale" sexuele gedrag nog ongelofelijk veel vooroordelen bestaan in negatieve, afwijzende zin. . . . Ik veroordeel niemand, maar ik hoop van harte dat door deze publikatie een deel van deze ellende wordt verzacht of weggenomen . . .'

* Herma Vergouwe in een recensie in 'Ouders van nu':
'. . . moeilijker nog: hoe reageren wij wanneer zich "zoiets" in onze omgeving voordoet? Wanneer het een familielid of kennis betreft? Wanneer het onszelf betreft . . . Een boekje om uw naaste te leren kennen. Om een beetje te weten wat u uw kinderen vertelt. Om uw eigen reakties te begrijpen. Kortom: een boekje om te lezen . . . Zelden was er een zó grote kans op vermindering van zóveel verdriet voor zó weinig geld en met zo weinig moeite.
Drs. R. Kapteyn in 'Diakonie':

* '. . . Daarom is het boekje . . . belangrijk voor allen die door hun werk met mensen in aanraking komen. Het beschrijft waarom een mens tot een gedrag komt dat hem eventueel uit de gemeenschap stoot en dat hij toch niet laten kan . . . Het maakt het mogelijk om . . . met innerlijke openheid de mens . . . tegemoet te gaan om hem, voor zover nodig en mogelijk, het penal ter zijde te staan . . . Daartoe kan het boekje belangrijke diensten verlenen.'

gewoon bizonder

Beschouwingen over vormen van sexueel gedrag.
P. A. Albarda, docent Sociale Academie schreef de verantwoording.
D. Zeldenrust, psycholoog over: GEWOON BIZONDER.
P. P. J. de Koning, psycholoog, over: HOMOFIEL ZIJN.
W. J. Sengers, psychiater, over: PEDOFILIE.
C. Th. van Schaaik, zenuwarts, over: OPENBARE SCHENNIS DER EERBAARHEID.
S. van der Kwast, psychiater, over: INCEST.
W. G. Mulder, zenuwarts, over: PROSTITUTIE EN PROSTITUANT.
Het boekje is te bestellen door storting van ƒ 4,50 op girorekening 582.000 van het Centraal Bureau Humanitas, J. W. Brouwersstraat 16, Amsterdam.
Op de stortingskaart vermelden GEWOON BIZONDER.

gezinsterapie

Uitgegeven door de Sociale Bibliotheek van Loghum Slaterus.
Voor hen die iets meer over de gezinstherapie willen weten, kan dit boek warm aanbevolen worden.
Het is een duidelijke en bruikbare weergave van de vele facetten waarmee de gezinstherapeut geconfronteerd wordt. Virgina Satir gaat uit van 't volgende: wanneer één gezinslid problemen heeft, die zich in bepaalde symptomen openbaren, dan ondergaan alle overige gezinsleden daarvan op de een of andere manier de invloed. Zo kan disharmonisch gedrag van kinderen een antwoord zijn op gezinsregels (door de ouders gesteld) die de ontplooiing van een harmonische persoonlijkheid belemmeren.
Virginia Satir omschrijft in haar boek de **theorie van het gezin,** met name de minderwaardigheidsgevoelens, het verschillend zijn, de krachten die op 't moderne gezin inwerken, de teleurstelling van het huwelijk en de gevolgen voor het kind, hoe 't kind gevoel voor eigenwaarde krijgt enz. Vervolgens besteedt zij aandacht aan de **communicatie** om tenslotte nader in te gaan op de **therapie.** Er wordt in dit boek rijkelijk geïllustreerd met praktijkvoorbeelden, wat mijns inziens de duidelijkheid zeer ten goede komt.
Afgezien of je er als maatschappelijk werker zelf mee aan de gang kunt geeft dit boek scherp aan welke mogelijkheden deze hulpvorm te bieden heeft.

P. H. HOOY

GAST AAN TAFEL

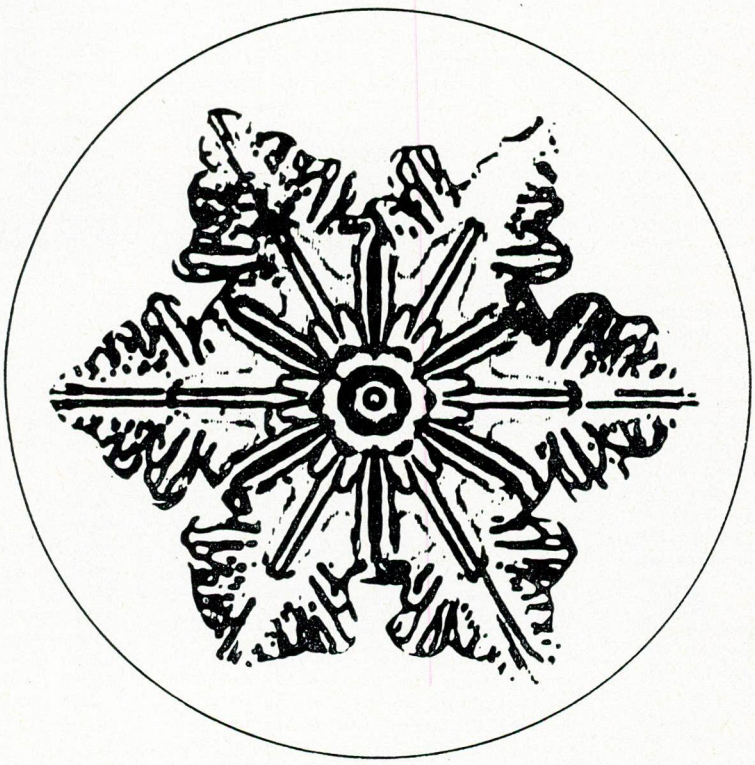

Kerstfeest. Fijn Feest. Sfeerfeest. Licht. Warmte. Extra dit. Extra dat. Hier. Kerstfeest. Honger. Armoede. Ziekte. Nood. Onrecht. Daar.
Vraag: hoe kan vrede op aarde bestaan zonder gerechtigheid voor alle volken en alle mensen ?
Kerstfeest vieren is: eraan werken dat dat waar wordt. Op de hele wereld. Werk, dat meer dan twee kerstdagen lang duurt.
En intussen? Neem vast een gast aan tafel. Een mens van verweg die deel moet hebben aan onze overvloed.

Vindt u 'Gast aan tafel' een goed idee om kerstfeest te vieren ? Geef dan bv. 10% van uw kerstuitgaven (hoe meer u besteedt . . . . . des te beter). En stort dit bedrag op de girorekening van de NOVIB.
OF . . . . . Neem voor langere tijd een gast aan tafel door uzelf te verplichten een vast bedrag te storten en daardoor een medemens een dagelijkse maaltijd te garanderen (voor 20 cent per dag koop je al een goede maaltijd in Afrika).

Inlichtingen: NOVIB, van Blankenburgstraat 6, Den Haag, tel. 070 - 392263.

GIRO 645300·NOVIB·DEN HAAG

Uitgaven van het DIC (Dokumentatie en Informatiecentral)

Al een jaar of wat is de informatiemap een door zeer velen gewaardeerd verschijnsel op de markt geworden. Drie van dit soort publikaties n.l. **Drugs,** (DICmap 10), **Social Action,** (DICmap 18), en **Homofilie,** informatie, onderzoek en herwaardering, (DICmap 19) zijn speciaal het vermelden waard.

De eerstgenoemde map, die over drugs, bevat een literatuurlijst en artikelen o.m. over de pop-kultuur en de rol, die het gebruik van drugs daarin speelt. Men denke daarbij aan de woede van velen, die menen dat er geen klubhuis is, nota bene door C.R.M. gesubsidieerd, waar niet een stickie wordt gerookt. Wel-nu, dat valt allemaal wel mee en het is bepaald niet zo, dat C.R.M. de ondergang van onze beschaving met het subsidiëringsbeleid bevordert.
Het enige nadeel van het gebruik van soft drugs — marihuana en hash — is dat je er van in de gevangenis kunt komen, is een uitspraak die dichter bij de waarheid ligt.Als je rookt, dan loop je dat risiko, omdat Drugs en Wet met elkaar hebben te maken. Onder het kopje 'drugs en wet' is onder meer opgenomen een artikel van Drs. H. Cohen getiteld 'Bij drugs heeft straf geen zin'. Een ander aspekt van het druggebruik en wel de verslaving mag en kan niet benaderd worden vanuit een bevooroordeeld standpunt. De nota van de Nationale Federatie van Geestelijke Volksgezondheid is dan ook zeer terecht in deze map opgenomen. Verder zijn er nog artikelen over 'Mystiek en drugs' van de hand van o.m. de bekende L.S.D.-apostel Timothy Leary en over het gebruik van geestverruimende middelen in de psychiatrie. Lezing van de map wordt bijzonder aanbevolen voor professionele hulpverleners, een kategorie waar gezagshandhavers zich niet toe rekenen.
De map homofilie bestaat uit drie diskussienota's en dokumentatiemateriaal bij ieder van deze nota's. Ook hier vindt men weer uitgebreide literatuuropgaven.
De eerste nota behandelt een aantal vooroordelen over de homofiele mens. Een stukje voorlichting zou heel misschien een einde kunnen maken aan die starre meningen, die er nog maar al te vaak te horen zijn. De tweede nota geeft dat stukje voorlichting, maar toch wel een beetje beperkt. Het navlooien van het toegevoegde informatiemateriaal is voor een juiste beeldvorming over de homofiele mens onontbeerlijk. De derde nota informeert de lezer over de seksuele ontwikkeling bij het kind en over de problemen van de oorzaak van de homofilie.
De nota's en het dokumentatiemateriaal vormen een geweldige hoeveelheid materiaal waar iedereen werkzaam of betrokken bij een vorm van maatschappelijke dienstverlening geweldig veel plezier van kan beleven.

Het maatschappelijk werk heeft bepaalde methoden. Eén ervan is vrij nieuw en dus in het eksperimentele stadium. Er is over deze methode, social action, nog niet zo bijster veel literatuur, maar in de dokumentatiemap 'Social Action' wordt datgene wat er is overzichtelijk op een rijtje gezet. Die social action zou nodig zijn om de huidige maatschappij, waarin de machthebbers niet zo vreselijk hard lopen om bepaalde welzijnstekorten op te heffen onder druk te zetten en zodoende de weg te openen naar een nieuwe betere maatschappij. Kan je dat als maatschappelijk werker of als opbouwwerker nu wel doen en wat is dan eigenlijk je beroep? Aktivist, agitator of een salonrevolutionair? Hier geeft de map geen antwoord op, maar de problematiek is na bestudering van de inhoud toch wel duidelijker geworden.

Een zeer nuttige instelling als het DIC zou er goed aan doen, deze en andere mappen over een tijdje bijgewerkt en aangevuld nog eens uit te geven.
De mappen zijn te bestellen bij DIC, Kon. Wilhelminastraat 17, Amersfoort.

vD

Kunnen we de vrede leren?

Wel, dat is erg eenvoudig. We lezen het boekje van Drs. S. C. Derksen, we volgen een schriftelijke cursus tweedekamerlid, en de toestand in de wereld verandert op slag.

Was het maar waar; we zijn niet het enige landje op de wereld en dat noodzaakt ons om de boer op te gaan om onze ideeën te verbreiden met een alles overheersende zendingsijver. Kijk en daar ligt nu één van de problemen, één van de oorzaken dat er telkens weer gewapende konflikten — een mooi woord voor doodgewone rotoorlogen — zijn: we gaan dan de ander ervan overtuigen, dat wij, Hollanders, een man in ons midden hebben, die zo'n lekker geschreven en goed boekje heeft gekreëerd en dat we daarom veel beter zijn.
We zullen daar overigens niet erg veel moeite mee hebben want zo gauw we op de lagere school waren hebben we dat in de geschiedenislessen al ingepompt gekregen. De schrijver Drs. Derksen geeft daar aardige voorbeeldjes van: Philips II, van de tachtigjarige oorlog, wordt in bepaalde geschiedenisboeken voorgesteld als een boosaardige dégénéré, die in zijn totale leven slechts een keer heeft gelachen en Willem van Oranje, de zwijgzame voorvader van het huidige vorstenhuis zou dan een pracht van een vent geweest zijn die een heldenstrijd gestreden zou hebben. Andere leerboeken uit andere landen vertonen het zelfde vertekende beeld. Het nationalisme wordt er in de scholen ingedreund, en als je het niet wilde leren, dan moest je maar voelen; en dat is dan nog een onderwerpje waar Drs. Derksen het een en ander over te zeggen heeft: de autoritaire opvoeding en met name op de scholen. Hij stelt, dat de onder autoritaire leiding opgegroeide mens een meer op agressie gericht gedragspatroon vertoont. Missie bedrijven en agressiviteit vormen een gevaarlijke kombinatie. Of heeft er nooit iemand gehoord van 'de zending te vuur en te zwaard'?
Als je er goed over nadenkt is het toch wel een doodgriezelig geheel, want de autoritaire systemen op school en in het gezin, de militaire taptoes met duizenden, ja zelfs tienduizenden bezoekers, militair kinderspeelgoed (Duitsland voor de tweede wereldoorlog de grootste producent en de Verenigde Staten nu), de ferme jongens stoere knapen heroïek en het wien neêrlands bloed door de ad'ren vloeit behoren niet, en nog op geen stukken na tot het verleden, waar wij dan niet zo vreselijk trots op hoeven te zijn.
Maar, als je kritiek hebt, en dat heeft Drs. Derksen, dan moet dat opbouwende kritiek zijn anders is het niet goed en negatief zo menen sommigen. Het is nu niet zo dat hij een eenvoudige uitweg uit de ingewikkelde internationale chaos aangeeft, maar hij doet toch een verdienstelijke poging om het denken in blokken en de right-or-wrong, my-country-ideologie d.m.v. onderwijs en opvoeding te doorbreken. Dit boekje zou bij tienduizenden te gelijk de boekwinkels uit moeten vliegen en op de scholen moeten worden uitgedeeld.

vD

[1]) Hoe leren we de vrede, Drs. S. C. Derksen. Wolters Noordhoff, Groningen.

oktober - december - 25ste jaargang no. 5/6 - verschijnt eenmaal per twee maanden